

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

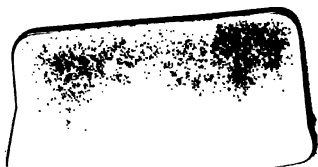
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

46.

754.

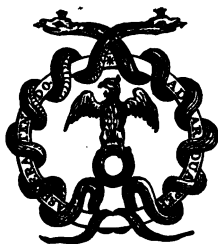

THE ORATION
OF
MARCUS T. CICERO
FOR
CNEUS PLANCIUS.

FROM THE TEXT OF WUNDER,
CAREFULLY REVISED.

LONDON:
JOHN W. PARKER, WEST STRAND.

M.DCCC.XLVI.

ARGUMENTUM

ORATIONIS PLANCIANÆ.

Cum anno U. C. 699. Cneo Pompeio et Marco Linio Crasso secundum Consulibus Cneus Plancius, Aulus Plotius, Quintus Pedius, et Marcus Juventius Laterensis ædilitatem curulem in annum sequentem petissent, ex iisque Cneus Plancius et Aulus Plotius Lucio Domitio et Appio Claudio Coss. anno 700 quia prolata erant comitia, ædiles curules essent designati, Marcus Laterensis Cneum Plancium lege Licinia de sodalitiis postulavit, et cum Lucio Cassio subscriptore ad Caium Flavum Alfium prætorem, quem ipse pro facultate, quam lex Licinia dabat, quæsitorem iudicii delegerat, iudicesque edititios, quos eadem lex concedebat, accusavit. Cnei Plancii causam Marcus Tullius Cicero suscepit, qui cum exul erat a Cneo Plancio quæstore Macedoniæ benevole exceptus et contra inimicorum insidias defensus esset, tantaque arte pro reo dixit, ut quam habuerat orationem valde efflagitatum postmodo evulgaret. Primis ejus et ultimis quatuordecim capitibus diluuntur ea, quæ quum in Ciceronem erant dicta, tum in genere totaque vita Plancii rephensa ab accusatore erant. Reliqua autem oratio, c. 15—27, in ipso accusationis capite refutando versatur.

ORATIO

PRO

CNEO PLANCIO.

I. 1. QUUM propter egregiam et singularem Cnei Plancii, iudices, in mea salute custodienda fidem, tam multos et bonos viros ejus honori viderem esse fautores, capiebam animo non mediocrem voluptatem, quod, cujus officium mihi saluti fuisset, ei meorum temporum memoriam suffragari videbam. Quum autem audirem, meos partim inimicos, partim invidos, huic accusationi esse fautores, eandemque rem adversariam esse in judicio Cneo Plancio, quæ in petitione fuisset adjutrix, dolebam, iudices, et acerbe ferebam, si hujus salus ob eam ipsam causam esset infestior, quod is meam salutem atque vitam sua benevolentia, præsidio, custodiaque texisset. 2. Nunc autem vester, iudices, conspectus et consessus iste reficit et recreat mentem meam, quum intueor et contemplor unumquemque vestrum. Video enim hoc in numero neminem, cui mea salus cara non fuerit, cujus non exstet in me suum meritum, cui non sim obstrictus memoria beneficii sempiterna. Itaque non extimesco, ne Cneo Plancio custodia meæ salutis apud eos obsit, qui me ipsi maxime salvum videre voluerunt: sæpiusque, iudices, mihi venit in mentem, admirandum esse, Marcum Laterensem, hominem studiosissimum et dignitatis et salutis meæ, reum sibi hunc potissimum delegisse, quam metuendum, ne vobis id ille magna ratione

fecisse videatur. 3. Quanquam mihi non sumo tantum, judices, neque arrego, ut Cneum Plancium suis erga me meritis impunitatem consecuturum putem. Nisi ejus integerrimam vitam, modestissimos mores, summam fidem, continentiam, pietatem, innocentiam ostendero : nihil de pœna recusabo. Sin omnia præstitero, quæ sunt a bonis viris exspectanda, petam a vobis, judices, ut, cujus misericordia salus mea custodita sit, ei vos vestram misericordiam, me deprecante, tribuat. Equidem ad reliquos labores, quos in hac caussa majores suscipio, quam in ceteris, etiam hanc molestiam assumo, quod mihi non solum pro Cneo Plancio dicendum est, cujus ego salutem non secus ac meam tueri debeo, sed etiam pro me ipso, de quo accusatores plura pæne quam de reoquo dixerunt.

II. 4. Quanquam, judices, si quid est in me ipso ita reprehensum, ut id ab hoc sejunctum sit, non me id magnopere conturbat : non enim timeo, ne, quia perraro grati homines reperiantur, idcirco, quum me nimium gratum illi esse dicant, id mihi criminisum esse possit. Quæ vero ita sunt agitata ab illis, ut aut merita Cnei Plancii erga me minora esse dicerent, quam a me ipso prædicarentur ; aut, si essent summa, negarent ea tamen ita magni, ut ego putarem, ponderis apud vos esse debere : hæc mihi sunt tractanda, judices, et modice, ne quid ipse offendam ; et tum denique, quum respondero criminibus, ne non tam innocentia reus sua, quam recordatione meorum temporum, defensus esse videatur.

5. Sed mihi in caussa facili atque explicata perdifficilis, judices, et lubrica defensionis ratio proponitur. Nam, si tantummodo mihi necesse esset contra Laterensem dicere, tamen id ipsum esset in tanto usu nostro tantaque amicitia molestum. Vetus enim est lex illa justæ veræque amicitiae, quæ mihi cum illo jam diu est, ut idem amici semper velint : neque est ullum certius amicitiae vinculum, quam consensus et societas consilio-

rum et voluntatum. Mihi autem non id est in hac re molestissimum, contra illum dicere, sed multo illud magis, quod in ea caussa contra dicendum est, in qua quædam hominum ipsorum videtur facienda esse contentio. 6. Quærit enim Laterensis, atque hoc uno maxime urget, qua se virtute, qua laude Plancius, qua dignitate superarit. Ita, si cedo illius ornamentis, quæ multa et magna sunt, non solum hujus dignitatis jactura facienda est, sed etiam largitionis recipienda suspicio est: sin hunc illi antepono, contumeliosa habenda est oratio, et dicendum est id, quod ille me flagitat, Laterensem a Plancio dignitate esse superatum. Ita aut amicissimi hominis existimatio offendenda est, si illam accusationis conditionem sequar, aut optime de me meriti salus deserenda est.

III. Sed ego, Laterensis, cæcum me et præcipitem ferri confitear in caussa, si te aut a Plancio, aut ab ullo, dignitate potuisse superari dixerò. Itaque discedam ab ea contentione, ad quam tu me vocas, et veniam ad illam, ad quam me caussa ipsa deducit. 7. Quid? tune dignitatis judicem putas esse populum? Fortasse nonnunquam est. Utinam vero semper esset! Sed est perraro; et si quando est, in iis magistratibus est mandandis, quibus salutem suam committi putat: his levioribus comitiis diligentia et gratia petitorum honos paritur, non iis ornamentis, quæ esse in te videmus. Nam, quod ad populum pertinet, semper dignitatis iniquus iudex est, qui aut invidet, aut favet. Quanquam nihil potes in te, Laterensis, constituere, quod sit proprium laudis tuæ, quin id tibi sit commune cum Plancio. 8. Sed hoc totum agetur alio loco: nunc tantum disputo de jure populi, qui et potest et solet nonnunquam dignos præterire: nec, si a populo præteritus est, quem non oportuit, a iudicibus condemnandus est, qui præteritus non est. Nam si ita esset: quod patres apud majores nostros tenere non potuerunt, ut reprehensores essent comitiorum, id habe-

rent iudices; vel, quod multo etiam minus ferendum: tum enim magistratum non gerebat is ceperat, si patres auctores non erant facti: nunc p latur a vobis, ut ejus exsilio, qui creatus sit, judi populi Romani reprehendatis. Itaque quanquam nolui, janua sum ingressus in causam, sperare v tantum abfuturam esse orationem meam a minima picione offensionis tuæ, te ut potius objurgem, iniquum in discrimen adducas dignitatem tuam, qu ego eam ulla contumelia coner attingere.

IV. 9. Tu continentiam, tu industriam, tu ani in rempublicam, tu virtutem, tu innocentiam, tu f tu labores tuos, quod Ædilis non sis factus, fractos et abjectos et repudiatos putas? Vide tandem, rensis, quantum ego a te dissentiam. Si, medius f decem soli essent in civitate viri boni, sapientes, graves, qui te indignum Ædilitate judicavissent: g de te judicatum putarem, quam est hoc, quod tu m ne a populo judicatum esse videatur. Non enim co judicat semper populus, sed movetur plerumque g cedit precibus: facit eos, a quibus est maxime am denique, si judicat, non delectu aliquo aut sapientia tur ad judicandum, sed impetu nonnunquam, et qu etiam temeritate. Non est enim consilium in vulgo ratio, non discrimen, non diligentia: semperque sap ea, quæ populus fecisset, ferenda, non semper lau duxerunt. Quare quum te Ædilem fieri oport dicis, populi culpam, non competitoris, accusas. I fueris dignior, quam Plancius: de quo ipso ita t contendam paullo post, ut conservem dignitatem t sed, ut fueris dignior: non competitor, a quo es v sed populus, a quo es præteritus, in culpa est. I primum illud debes putare, comitiis, præsertim Ædi studium esse populi, non iudicium: eblandita illa enucleata esse suffragia: eos, qui suffragium ferant, cuique ipsi debeant, considerare sæpius, quam,

* cuique a republica videatur deberi. Sin autem mavis
si esse iudicium, non tibi id rescindendum est, sed feren-
dum. 11. Male iudicavit populus. At iudicavit. Non
debit. At potuit. Non fero. At multi clarissimi et
sapientissimi cives tulerunt. Est enim hæc conditio
liberorum populorum, præcipueque hujus principis populi
et omnium gentium domini ac victoris, posse suffragiis
vel dare vel detrahere, quod velit, cuique: nostrum est
autem, nostrum, qui in hac tempestate populi jactamur
ac fluctibus, ferre modice populi voluntates, allicere
alienas, retinere partas, placare turbatas: honores si
magni non putemus, non servire populo: sin eos expe-
tamus, non defatigari supplicando.

V. 12. Venio jam ad ipsius populi partes, ut illius
contra te oratione potius, quam mea, disputem. Qui si
tecum congrediatur, et si una voce loqui possit, hæc
dicat: Ego tibi, Laterensis, Plancium non anteposui: sed,
quum essetis æque boni viri, meum beneficium ad eum
potius detuli, qui a me contenderat, quam ad eum, qui
mihi non nimis submisce supplicarat. Respondebis,
credo, te splendore et vetustate familiæ fretum, non valde
ambiendum putasse. At vero te ille ad sua instituta suo-
rumque majorum exempla revocabit: semper se dicet
rogari voluisse, semper sibi supplicari: se Marcum Seium,
qui ne equestrem quidem splendorem incolumem a cala-
mitate iudicii retinere potuisset, homini nobilissimo,
innocentissimo, eloquentissimo, Marco Pisoni, prætulisse:
preposuisse se Quinto Catulo, summa in familia nato,
sapientissimo et sanctissimo viro, non dico Caium Sera-
num, stultissimum hominem, (fuit enim tamen nobilis)
non Caium Fimbriam, novum hominem, (fuit enim et
animi satis magni, et consilii) sed Cneum Mallium, non
solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio, vita
etiam contempta ac sordida. 13. Desiderarunt te, in-
quit, oculi mei, quum tu esses Cyrenis. Me enim, quam
socios, tua frui virtute malebam: et, quo plus intererat,

eo plus aberas a me : certe te non videbam. Deinde sitientem me virtutis tuæ deseruisti ac dereliquisti. Cœperas enim petere Tribunatum plebis temporibus iis, quæ istam eloquentiam et virtutem requirebant : quam petitionem quum reliquisses, si hoc indicasti, tanta in tempestate te gubernare non posse, de virtute tua dubitavi : si nolle, de voluntate. Sin, quod magis intelligo, temporibus te aliis reservasti : ego quoque, inquiet populus Romanus, ad ea te tempora revocavi, ad quæ tu te ipse servaras. Pete igitur eum magistratum, in quo mihi magnæ utilitati esse possis : Ædiles quicunque erunt, iidem mihi sunt ludi parati : Tribuni plebis, permagni interest, qui sint. Quare aut redde mihi quod ostenderas : aut, si, quod mea minus interest, id te magis forte delectat, reddam tibi istam Ædilitatem etiam negligenter petenti. Sed amplissimos honores ut pro dignitate tua consequare, condiscas, censeo, mihi paullo diligentius supplicare.

VI. 14. Hæc populi oratio est : mea vero, Latrensis, hæc : Quare victus sis, non debere iudicem querere, modo ne largitione sis victus. Nam si, quotiescunque præteritus erit is, qui non debuerit præteriri, toties oportebit eum, qui factus erit, condemnari : nihil jam est, quod populo supplicetur : nihil, quod diribitio, nihil, quod [supplicatio magistratum,] renuntiatio suffragiorum exspectetur. Simul ut, qui sint professi, videro, dicam : 15. hic familia consulari est, ille prætoriam : reliquos video esse equestri loco : sunt omnes sine macula, sunt æque boni viri atque integri : sed servari necesse est gradus : cedat consulari generi prætorium, nec contendat cum prætorio nomine equester locus. Sublata sunt studia, extinctæ suffragationes, nullæ contentiones, nulla libertas populi in mandandis magistratibus, nulla exspectatio suffragiorum : nihil, ut plerumque evenit, præter opinionem accidet : nulla erit posthac varietas comitiorum. Sin hoc persæpe accidit, ut et factos aliquos et non factos

esse miremur : si campus, atque illæ undæ comitiorum, ut mare profundum et immensum, sic effervescunt quodam quasi æstu, ut ad alios accedant, ab aliis autem recedant : tanto nos impetu studiorum et motu temeritatis modum aliquem et consilium et rationem requiremus? 16. Quare noli me ad contentionem vestram vocare, Laterensis. Etenim si populo grata est tabella, quæ frontes aperit hominum, mentes tegit ; datque eam libertatem, ut, quod velint, faciant : promittant autem, quod rogentur : cur tu in iudicio exprimis, quod non fit in campo? Hic quam ille dignior : perquam grave est dictu. Quomodo igitur est æquius? Sic credo ; quod agitur, quod satis est iudici ; hic factus est. Cur iste potius, quam ego? Vel nescio, vel non dico, vel denique, quod mihi gravissimum esset si dicerem, sed impune tamen deberem dicere ; Non recte. Nam quid assequer, si illa extrema defensione uter, populum, quod voluisset, fecisse, non quod debuisset?

VII. 17. Quid, si populi quoque factum defendo, Laterensis, et doceo, Cneum Plancium non obrepisse ad honorem, sed eo venisse cursu, qui semper patuerit [hominibus] ortis hoc nostro equestri loco? possumne eripere orationi tuæ contentionem vestram, quæ tractari sine contumelia non potest, et te ad causam aliquando crimenque deducere? Si, quod equitis Romani filius est, inferior esse debuit : omnes tecum equitum Romanorum filii petiverunt. Nihil dico amplius : hoc tamen miror, cur tu huic potissimum irascare, qui longissime a te abfuit. Equidem, si quando, ut fit, jactor in turba, non illum accuso, qui est in summa sacra via, quum ego ad Fabium fornicem impellor : sed eum qui in me ipsum incurrit atque incidit. Tu neque Quinto Pedio, forti viro, succenses, neque huic Aulo Plotio, ornatissimo homini, familiari meo : et ab eo, qui hos dimovit, potius, quam ab iis, qui in te ipsum incubuerunt, te depulsum putas. 18. Sed tamen hæc tibi est prima cum Plancio generis

vestri familiæque contentio, qua abs te vincitur. Cur enim non confitear, quod necesse est? Sed non hic magis, quam ego a meis competitoribus, et alias, et in consulatus petitione vincebar. Sed vide, ne hæc ipsa, quæ despicias, huic suffragata sint. Sic enim conferamus. Est tuum nomen utraque familia consulare. Num dubitas igitur, quin omnes, qui favent nobilitati, qui id putant esse pulcherrimum, qui imaginibus, qui nominibus vestris ducuntur, te Ædilem fecerint? Equidem non dubito. Sed, si parum multi sunt, qui nobilitatem ament, num ista est nostra culpa? Etenim ad caput et ad fontem utriusque generis veniamus.

VIII. 19. Tu es ex municipio antiquissimo Tusculano, ex quo [sunt] plurimæ familiæ consulares, in quibus est etiam Juventia, tot, quot e reliquis municipiis omnibus non sunt. Hic est e præfectura Atinati, non tam prisca, non tam honorata, non tam suburbana. Quantum interesse vis ad rationem petendi? Primum utrum magis favere putas Atinates, an Tusculanos, suis? Alteri (scire enim hoc propter vicinitatem facile possum) quum hujus ornatissimi atque optimi viri, Cnei Saturnini, patrem Ædilem, quum Prætorem viderunt, quod primus ille non modo in eam familiam, sed etiam in præfecturam illam, sellam curulem attulisset, mirandum in modum lætati sunt: alteros (credo, quia refertum est municipium consularibus; nam malevolos non esse certo scio,) nunquam intellexi vehementius suorum honore lætari. 20. Habemus hoc nos: habent nostra municipia. Quid ego de me, de fratre meo loquar? quorum honoribus agri, prope dicam, ipsi montesque faverunt. Num quando vides Tusculanum aliquem de Marco Catone illo, in omni virtute principe, num de Tiberio Coruncanio, municipo suo, num de tot Fulviis gloriari? Verbum nemo facit. At, in quemcunque Arpinatem incideris, *otiansi nolis*, erit tamen tibi fortasse de nobis aliquid, *aliquid certe de Caio Mario* audiendum. Primum igitur hic

Habuit studia suorum ardentia : tu tanta, quanta in hominibus jam saturatis honoribus esse potuerunt. 21. Deinde tui municipes, sunt illi quidem splendidissimi homines, sed tamen pauci, si quidem cum Atinatibus conferantur. Hujus præfectura plena virorum fortissimorum, sic ut nulla tota Italia frequentior dici possit. Quam quidem nunc multitudinem videtis, iudices, in squalore et luctu supplicem vobis. Hi tot equites Romani, tot tribuni ærarii, (nam plebem a iudicio dimisimus, quæ cuncta comitiis adfuit) quid roboris, quid dignitatis hujus petitioni attulerunt? Non enim tribum Terentinam, de qua dicam alio loco, sed dignitatem, sed oculorum conjectum, sed solidam et robustam et assiduam frequentiam præbuerunt. Nostra municipia conjunctione etiam vicinitatis vehementer moventur.

IX. 22. Omnia, quæ dico de Plancio, dico expertus in nobis. Sumus enim finitimi Atinatribus. Laudanda est, vel etiam amanda vicinitas, retinens veterem illum officii morem, non infuscata malevolentia, non assueta mendaciis, non fucata, non fallax, non erudita artificio simulationis vel suburbano, vel etiam urbano. Nemo Arpinas non Plancio studuit, nemo Soranus, nemo Cassinas, nemo Aquinas. Totus ille tractus celeberrimus, Venafranum, Allifanum, tota denique nostra illa aspera, et montuosa, et fidelis, et simplex, et faulx suorum regio, se hujus honore ornari, se augeri dignitate arbitrabatur : iisdemque nunc a municipiis adsunt equites Romani publice, cum legationis testimonio, nec minore nunc sunt sollicitudine, quam tum erant studio. Etenim est gravius, spoliari fortunis, quam non augeri dignitate. 23. Ergo ut alia in te erant illustriora, Laterensis, quæ tibi majores tui reliquerant, sic te Plancius hoc non solum municipii, verum etiam vicinitatis genere vincebat. Nisi forte te Labicana aut Gabina aut Bovillana vicinitas adjuvabat : quibus e municipiis vix jam, qui carnem Latinis petant, reperiuntur. Adjungam, si vis, id, quod

tu huic obesse etiam putas, patrem publicanum : quod ordo quanto adjumento sit in honore, quis nescit ? flos enim equitum Romanorum, ornamentum civitatis, firmamentum reipublicæ, publicanorum ordine continetur. 24. Quis est igitur, qui neget, ordinis ejus studium fuisse in honore Plancii singulare ? neque injuria ; vel quod erat pater is, qui est princeps jam diu publicanorum : vel quod is ab sociis unice diligebatur : vel quod diligentissime rogabat : vel quia pro filio supplicabat : vel qui hujus ipsius in illum ordinem summa officia Quæsture Tribunatusque constabant : vel quod illi in hoc ornando ordinem se ornare, et consulere liberis suis arbitrabantur.

X. Aliquid præterea : (timide dicam, sed tamen dicendum est,) non enim opibus, non invidiosa gratia, non potentia vix ferenda, sed commemoratione beneficii, sed misericordia, sed precibus aliquid attulimus etiam nos. Appellavi populum tributim, submisi me et supplicavi : ultro mehercule se mihi etiam offerentes, ultro pollicentes rogavi. 25. Valuit causa rogandi, non gratia. Nec, si vir amplissimus, cui nihil est quod roganti concedi non jure possit, de aliquo, ut dicis, non impetravit, ego sum arrogans, quod me valuisse dico. Nam, ut omittam illud, quod ego pro eo laborabam, qui valebat ipse per sese, rogatio ipsa semper est gratiosissima, quæ est officio necessitudinis conjuncta maxime. Neque enim ego sic rogabam, ut petere viderer, quia familiaris esset meus, quia vicinus, quia hujus parente semper plurimum essem usus : sed, ut quasi parenti et custodi salutis meæ. Non potentia mea, sed causa rogationis fuit gratiosa. Nemo mea restitutione lætatus est, nemo injuria doluit, cui non hujus in me misericordia grata fuerit. 26. Etenim si ante reditum meum Cneo Plancio se vulgo viri boni, quum hic Tribunatum peteret, ultro offerebant : cui nomen [meum] absentis honori fuisset, ei meas præsentis preces non putas profuisse ? An Minturnenses coloni, quod Caium Marium e civili ferro atque ex impiis ma-

q nibus eripuerunt, quod tecto receperunt, quod fessum
inedia fluctibusque recrearunt, quod viaticum congesse-
■ runt, quod navigium dederunt, quod eum linquentem
3 terram eam, quam servarat, votis ominibusque prose-
ci cuti sunt, æterna in laude versantur: Plancio, quod
■ me vel vi pulsum vel ratione cedentem receperit, juverit,
r custodierit; his et Senatui populoque Romano, ut habe-
i rent quem reducerent, conservarit: honori hanc fidem,
i misericordiam, virtutem fuisse miraris?

XI. 27. Vitia mehercule Cnei Plancii, res eæ, de
i quibus dixi, tegere potuerunt: ne tu, in ea vita, de qua
i jam dicam, tot et tanta adjumenta huic honori fuisse
i mirere. Hic est enim, qui adolescentulus, cum Aulo
Torquato profectus in Africam, sic ab illo gravissimo et
sanctissimo atque omni laude et honore dignissimo viro
dilectus est, ut et contubernii necessitudo, et adolescen-
tuli modestissimi pudor postulabat. Quod, si adesset, non
minus ille declararet, quam hic illius frater patruelis, et
socer, Titus Torquatus, illi omni virtute et laude par:
qui est quidem cum illo maximis vinculis et propinqui-
tatis et affinitatis conjunctus: sed ita magnis amoris, ut
illæ necessitudinis causæ leves esse videantur. Fuit in
Creta postea contubernalis Saturnini, propinqui sui,
miles hujus Quinti Metelli; cui quum fuerit probatis-
simus, hodieque sit, omnibus esse se probatum debet
sperare. In ea provincia legatus fuit Caius Sacerdos:
qua virtute, qua constantia vir! Lucius Flaccus: qui
homo! qui civis! qualem hunc putent, assiduitate testi-
monioque declarant. 28. In Macedonia tribunus mili-
tum fuit: in eadem provincia postea Quæstor. Primum
Macedonia sic eum diligit, ut indicant hi principes civi-
tatum suarum: qui quum missi sint ob aliam causam,
tamen hujus repentino periculo commoti, huic assident,
pro hoc laborant: huic si præsto fuerint, gratius se civi-
tatibus suis facturos putant, quam si legationem suam et
mandata confecerint. Lucius vero Apuleius hunc tanti

facit, ut morem illum majorum, qui præscribit, in partum loco Quæstoribus suis Prætores esse oportere, officio benevolentiaque superarit. Tribunus plebis fuit, et fortasse tam vehemens, quam isti, quos tu jure laudas; sed certe talis, quales si omnes semper fuissent, nunquam desideratus vehemens esset tribunus.

XII. 29. Omitto illa, quæ si minus in scena sunt, certe, quum sunt prolata, laudantur : ut vivat cum summo primum cum parente, (nam meo judicio pietas fundamentum est omnium virtutum) quem veretur ut Deus (neque enim est multo secus parens liberis) amat velut sodalem, ut fratrem, ut æqualem. Quid dicam cum patruo? cum affinibus? cum propinquis? cum hoc Cicerone Saturnino, ornatissimo viro? cujus quantam honorem hujus cupiditatem fuisse creditis, quum videatis luculentam societatem? Quid de me dicam? qui mihi in hoc periculo reus esse videor? quid de his tot viris talibus quos videtis veste mutata? Atqui hæc sunt [indicia] et verba, judices, et expressa [hæc] signa probitatis, non fucosa forensi specie, sed domesticis inusta notis veritatis. Illi ciliis est illa occursatio et blanditia popularis: adspicit non attrahitur; procul apparet, non excutitur [non manus sumitur]. 30. Omnibus igitur rebus ornatissimum hominem, qua externis, qua domesticis: nonnullis tamen inferiorem quam te, generis dico et nominis: superiorem aliis, municipum, vicinorum, societatum studiorum temporum meorum memoria: parem virtute, integritate modestia; Ædilem factum esse miraris?

Hunc tu vitæ splendorem maculis adspergis isti Jacio adulteria, quæ nemo non modo nomine, sed ne suspitione quidem possit agnoscere. Bimaritum appellas ut verba etiam fingas, non solum crimina. Ductum esse ab eo in provinciam aliquem dicis, libidinis causa: quod non crimen est, sed impunitum in maledicto mendacium. Raptam esse mimulam: quod dicitur Atinæ factum juvenute, vetere quodam in scenicos jure maximeque

oppidano. 31. O adolescentiam traductam eleganter ! cui quidem quum, quod licuerit, objiciatur, tamen id ipsum falsum reperiatur. Emissus aliqui e carcere ; et quidem emissus per imprudentiam, emissus, ut cognostis, necessarii hominis optimique adolescentis rogatu : idem postea præmandatis requisitus. Atque hæc, nec ulla alia, sunt conjecta maledicta in ejus vitam, de cujus vos pudore, religione, integritate dubitetis.

XIII. Pater vero, inquit, etiam obesse filio debet. O vocem duram atque indignam tua probitate, Laterensis ! Pater ut in judicio capitis, pater ut in dimicatione fortunarum, pater ut apud tales viros obesse filio debeat ? qui si esset turpissimus, si sordidissimus, tamen ipso nomine patrio valeret apud clementes judices et misericordes : valeret, inquam, communi sensu omnium, et dulcissima commendatione naturæ. 32. Sed quum sit Cneus Plancius is eques Romanus, ea primum vetustate equestris nominis, ut pater, ut avus, ut majores ejus omnes equites Romani fuerint, summum in præfectura florentissima gradum tenuerint et dignitatis et gratiæ : deinde, ut ipse in legionibus Publii Crassi, Imperatoris, inter ornatissimos homines, equites Romanos, summo splendore fuerit : ut postea princeps inter suos : plurimarum rerum sanctissimus et justissimus judex, maximarum societatum auctor, plurimarum magister : si non modo in eo nihil unquam reprehensum, sed laudata sunt omnia : tamen is oberit honestissimo filio pater, qui vel minus honestum et alienum tueri vel auctoritate sua, vel gratia possit ? 33. Asperius, inquit, locutus est aliquid aliquando. Immo fortasse liberius. At id ipsum, inquit, non est ferendum. Ergo ii ferendi sunt, qui hoc queruntur [libertatem equitis Romani] se ferre non posse ? Ubinam ille mos ? ubi illa æquitas juris ? ubi illa antiqua libertas, quæ, malis oppressa civilibus, extollere jam caput et aliquando recreata se erigere debebat ? Equitum ego Romanorum in homines nobilissimos maledicta, publi-

canorum in Quintum Scævolam, virum omnibus ingenic justitia, integritate præstantem, aspere et ferociter e libere dicta commemorem?

XIV. Consuli Publio Nasicæ præco Granius medi in foro, quum ille, edicto justitio, domum deceden rogasset Granium, quid tristis esset: an, quod rejecta auctiones essent? Immo vero, inquit, quod legationes Idem Tribuno plebis, potentissimo homini, Marco Druso sed multa in republica molienti, quum ille eum salu tasset, ut fit, dixissetque, Quid agis, Grani? respondit Immo vero, tu Druse, quid agis? Ille Lucii Crassi, illi Marci Antonii voluntatem asperioribus facetiis sæpe perstrinxit impune. Nunc usque eo est oppressa nostræ arrogantia civitas, ut, quæ fuit olim præconi in ridendo nunc equiti Romano in plorando non sit concessa libertas

34. Quæ enim unquam fuit Plancii vox contumelia potius quam doloris? quid est autem unquam questus nisi quum a sociis et a se injuriam propulsaret? Quum Senatus impediretur, quo minus, id quod hostibus semper erat tributum, responsum equitibus Romanis redderetur, omnibus illa injuria dolori publicanis fuit: sed eum ipsum dolorem hic tulit paullo apertius. Communis ille sensus in aliis fortasse latuit: hic, quod cum ceteris animo sentiebat, id magis quam ceteri et vultu promptum habuit et lingua.

35. Quanquam, judices, (agnosco enim ex me) permulta in Plancium, quæ ab eo nunquam dicta sunt, conferuntur. Ego quia dico aliquid aliquando, non studio adductus, sed aut contentione dicendi aut lacessitus; et quia, ut fit, in multis exit aliquando aliquid, si non perfacetum, attamen fortasse non rusticum: quod quisque dixit, me id dixisse dicunt. Ego autem, si quid est, quod mihi scitum esse videatur, et homine ingenuo dignum atque docto, non aspernor: stomachor vero, quum aliorum non me digna in me conferuntur. Nam quod primus scivit legem de publicanis, tum, quum vir amplissimus Consul id illi ordini per

populum dedit, quod per Senatum, si licuisset, dedisset : si in eo crimen est, quia suffragium tulit : quis non tulit publicanus? si, quia primus scivit : utrum id sortis esse vis, an ejus, qui illam legem ferebat? Si sortis, nullum crimen est in casu : si Consulis, splendor etiam Plancii, hunc a summo viro principem ordinis esse judicatum.

XV. 36. Sed aliquando veniamus ad causam. In qua tu nomine legis Liciniæ, quæ est de sodalitiis, omnes ambitus leges complexus es : neque enim quidquam aliud in hac lege, nisi edititios judices, es secutus. Quod genus judiciorum si est æquum nulla in re, nisi in hac tribuaria, non intelligo, quamobrem Senatus hoc uno in genere tribus edi voluerit ab accusatore, neque eandem editionem transtulerit in ceteras causas ; de ipso denique ambitu rejectionem fieri voluerit judicum alternorum, quumque nullum genus acerbitalis prætermitteret, hoc tamen unum prætereundum putarit. 37. Quid? hujusce rei tandem obscura causa est, an et agitata tum, quum ista in Senatu res agebatur, et disputata hesterno die copiosissime a Quinto Hortensio? cui tum est Senatus assensus. Hoc igitur sensimus : cujuscunque tribus largitor esset, et per hanc consensionem, quæ magis honeste quam vere sodalitas nominaretur, quam quisque tribum turpi largitione corrumpere, eum maxime iis hominibus, qui ejus tribus essent, esse notum. Ita putavit Senatus, quum reo tribus ederentur eæ, quas is largitione devinctas haberet, eosdem fore testes et judices. Acerbum omnino genus judicii, sed tamen, si vel sua, vel ea, quæ maxime esset cuique conjuncta, tribus ederetur, vix recusandum.

XVI. 38. Tu autem, Laterensis, quas tribus edidisti? Terentinam, credo. Fuit certe id æquum, et certe expectatum est, et fuit dignum constantia tua. Cujus tu tribus venditorem et corruptorem et sequestrem Plancium fuisse clamitas, eam tribum profecto, severissimorum præ-

sertim hominum et gravissimorum edere debuisti. At Voltiniam : lubet enim tibi nescio quid etiam de illa tribu criminari. Hanc igitur ipsam cur non edidisti? Quid Plancio cum Lemonia? quid cum Ufentina? quid cum Crustumina? Nam Mæciam, non quæ judicaret, sed quæ rejiceretur, esse voluisti. 39. Dubitatis igitur, iudices, quin vos M. Laterensis suo iudicio, non ad sententiam legis, sed ad suam spem aliquam, de civitate delegerit? dubitatis, quin eas tribus, in quibus magnas necessitudines habet Plancius, quum ille non ediderit, judicari officiis ab hoc observatas, non largitione corruptas? Quid enim potes dicere, cur ista editio non summam habeat acerbitatem, remota ratione illa, quam in decernendo secuti sumus? 40. Tu deligas ex omni populo aut amicos tuos, aut inimicos meos, aut denique eos, quos inexorabiles, quos inhumanos, quos crudeles existimes? [Tu, me ignaro, nec opinante, inscio, notes et tuos, et tuorum necessarios, vel iniquos vel meos vel etiam defensorum meorum, eodemque adjungas, quos natura putes asperos, atque omnibus iniquos?] deinde effundas repente, ut ante consessum meorum iudicum videam, quam potuerim, qui essent futuri, suspicari? apud eosque me, ne quinque quidem rejectis, quod in proximo reo de consilii sententia constitutum est, cogas causam de fortunis omnibus dicere? 41. Non enim, si aut Plancius ita vixit, ut offenderet sciens neminem, aut tu ita errasti, ut eos ederes imprudens, ut nos invito te tamen ad iudices, non ad carnifices veniremus : idcirco ista editio per se non acerba est.

XVII. An vero nuper clarissimi cives nomen edititi iudicis non tulerunt, quum ex cxxv iudicibus, principibus equestris ordinis, quinque et lxx reus rejiceret, l referret, omniaque potius permiscuerunt, quam ei legi conditionique parerent : nos neque ex delectis iudicibus, *sed ex omni populo*, neque editos ad rejiciendum, *sed ab accusatore* constitutos iudices ita feremus, ut neminem

rejecimus? 42. Neque ego nunc legis iniquitatem queror, sed factum tuum a sententia legis doceo discrepare: et illud acerbum iudicium, si, quemadmodum Senatus censuit populusque jussit, ita fecisses, ut huic et suam, et ab hoc observatas tribus ederes, non modo non quererer, sed hunc iis iudicibus editis, qui testes iidem esse possent, absolutum putarem: neque nunc multo secus existimo. Quum enim has tribus edidisti, ignotis te iudicibus uti malle, quam notis indicavisti. Fugisti sententiam legis: æquitatem omnem rejecisti: in tenebris, quam in luce, caussam versari maluisti. 43. Voltinia tribus ab hoc corrupta: Terentiam habuerat venalem. Quid diceret apud Voltinienses, aut apud tribules suos iudices? immo vero tu quid diceres? quem iudicem ex illis aut tacitum testem haberes, aut vero etiam excitares? Etenim, si reus tribus ederet, Voltiniam fortasse Plancius propter necessitudinem ac vicinitatem, suam [vero] certe edidisset. Et, si quæsitore huic edendus fuisset, quem tandem potius, quam hunc Caium Alfium, quem habet, cui notissimus esse debet, vicinum, tribulem, gravissimum hominem justissimumque, edidisset? cujus quidem æquitas, et ea voluntas erga Cnei Plancii salutem, quam ille sine ulla cupiditatis suspitione præ se fert, facile declarat, non fuisse fugiendos tribules huic iudices, cui quæsitorem tribulem exoptandum fuisse videatis.

XVIII. 44. Neque ego nunc consilium reprehendo tuum, quod eas tribus, quibus hic maxime notus, non edideris: sed a te doceo consilium non servatum Senatus. Etenim quis te tum audiret illorum? aut quid diceres? sequestremne Plancium? respuerent aures, nemo agnosceret, [repudiarent]. An gratiosum? illi benter audirent: nos non timide confiteremur. Noli enim putare, Laterensis, legibus istis, quas Senatus de ambitu sancire voluerit, id esse actum, ut suffragatio, ut observantia, ut gratia tolleretur. Semper fuerunt boni viri, qui apud tribules suos gratiosi esse vellent. 45. Ne-

que vero tam durus in plebem noster ordo fuit, ut eam coli nostra modica liberalitate noluerit: neque hoc liberis nostris interdicendum est, ne observent tribules suos, ne diligant, ne conficere necessariis suis suam tribum possint, ne par ab iis munus in sua petitione respectent. Hæc enim plena sunt officii, plena observantiæ, plena etiam antiquitatis. Isto in genere et fuimus ipsi, quum ambitionis nostræ tempora postulabant, et clarissimos viros esse vidimus, et hodie esse videmus quam plurimos [gratiosos]. Decuriatio tribulium, descriptio populi, suffragia largitione devincta severitatem Senatus, et bonorum omnium vim ac dolorem excitarunt. Hæc doce, hæc profer, huc incumbe, Laterensis, decuriasse Plancium, conscripsisse, sequestrem fuisse, pronuntiasse, divisisse: tum mirabor, te iis armis uti, quæ tibi lex dabat, noluisse. Tribulibus enim iudicibus, non modo severitatem illorum, si ista vera sunt, sed ne vultus quidem ferre possemus. 46. Hanc tu rationem quum fugeris, quumque eos iudices habere nolueris, quorum in hujus delicto quum scientia certissima, tum dolor gravissimus esse debuerit: quid apud hos dices, qui abs te taciti requirunt, cur hoc sibi oneris imposueris, cur se potissimum delegeris, cur denique se divinare malueris, quam eos, qui scirent, judicare?

XIX. Ego Plancium, Laterensis, et ipsum gratiosum esse dico, et habuisse in petitione multos cupidos sui, gratiosos. Quos tu si sodales vocas, officiosam amicitiam nomine inquinans criminoso: sin, quia gratiosi sint, accusandos putas; noli mirari, te id, quod tua dignitas postularit, repudiandis gratiosorum amicitiiis non esse assecutum. 47. Jam, ut ego doceo, gratiosum [esse] in sua tribu Plancium, quod multis benigne fecerit, pro multis spoponderit, in operas plurimos patris auctoritate et gratia miserit, quod denique omnibus officiis per se, per patrem, *per majores suos totam Atinatem præfecturam comprehenderit: sic tu doce, sequestrem fuisse, largitum esse*

conscripsisse, tribules decuriavisse. Quod si non potes, noli tollere ex ordine nostro liberalitatem, noli maleficium putare esse gratiam, noli observantiam sancire poena.

Itaque hæsitantem te in hoc sodalitiis tribuario crimine, ad communem ambitus causam contulisti; in qua desinamus aliquando, si videtur, vulgari et pervagata declamatione contendere. Sic enim tecum ago. 48. Quam tibi commodum est, unam tribum delige: tu doce, id quod debes, per quem sequestrem, quo divisore corrupta sit. Ego, si id facere non potueris, quod, ut opinio mea fert, ne incipies quidem, per quem tulerit docebo. Estne hæc vera contentio? placetne sic agi? Num possum magis pedem conferre, ut aiunt, aut propius accedere? Quid taces? quid dissimulas? quid tergiversaris? Etiam atque etiam insto atque urgeo, insector, posco, atque adeo flagito crimen: quamcunque tribum, inquam, delegeris, quam tulerit Plancius, tu ostendito, si poteris, vitium: ego, qua ratione tulerit, docebo. Nec erit hæc alia ratio Plancio ac tibi [Laterensis]. Nam ut, quas tribus tu tulisti, si jam ex te requiram, possis, quorum studio tuleris, explicare: sic ego hoc contendo, me tibi ipsi adversario, cujuscunque tribus rationem poposceris, redditurum.

XX. 49. Sed cur ego sic ago? quasi non comitiis jam superioribus sit Plancius designatus Ædilis. Quæ comitia primum habere cœpit Consul, quum omnibus in rebus summa auctoritate, tum harum ipsarum legum ambitus auctor: deinde habere cœpit subito, præter opinionem omnium; ut ne si cogitasset quidem quispiam largiri, daretur spatium comparandi. Vocatæ tribus: latum suffragium: diribitæ tabellæ [renuntiatae]: longe plurimum valuit Plancius: nulla largitionis nec fuit, nec esse potuit suspicio. Ain tandem? una centuria prærogativa tantum habet auctoritatis, ut nemo unquam prior eam tulerit, quin renuntiatus sit aut iis ipsis comitiis Consul,

aut certe in illum annum: Ædilem tu Plancium factum miraris, in quo non exigua pars populi, sed universus populus voluntatem suam declararit? cujus in honore non unius tribus pars, sed comitia tota comitiis fuerint prærogativa? 50. Quo quidem tempore, Laterensis, si id, facere voluisses, aut si gravitatis esse putasses tuæ, quod multi nobiles sæpe fecerunt, ut, quum minus valuissent suffragiis quam putassent, postea, prolatis comitiis, prosternerent se, et populo Romano fracto animo atque humili supplicarent: non dubito, quin omnis ad te conversura fuerit multitudo. Nunquam enim fere nobilitas, integra præsertim atque innocens, a populo Romano supplex repudiata fuit. Sed si tibi gravitas tua et magnitudo animi pluris fuit, sicut esse debuit, quam Ædilitas noli, quum habeas id, quod malueris, desiderare id, quod minoris putaris. Equidem primum ut honore dignus essem, maxime semper laboravi: secundo ut existimarer: tertium mihi fuit illud, quod plerisque primum est, ipse honos: qui iis denique debet esse jucundus, quorum dignitati populus Romanus testimonium, non beneficium ambitioni dedit.

XXI. 51. Quæris etiam, Laterensis, quid imaginibus tuis, quid ornatissimo atque optimo viro, patri tuo, respondeas mortuo. Noli ista meditari: atque illud cave potius, ne tua ista querela dolorque nimius ab illis sapientissimis viris reprehendatur. Vidit enim pater tuus Appium Claudium, nobilissimum hominem, vivo patre suo, potentissimo et clarissimo cive, Caio Claudio, Ædilem non esse factum, et eundem sine repulsa factum esse Consulem: vidit hominem sibi maxime conjunctum, egregium virum, Lucium Volcatium; vidit Marcum Pisonem in ista Ædilitate, offensiuncula accepta, summos a populo Romano esse honores adeptos. Avus vero tuus et Publii Nasicæ tibi Ædiliciam prædicaret repulsam, quo cive neminem ego statuo in hac republica fortiorem: *et Caii Marii*, qui duabus Ædilitatibus repulsus, sep-

ties Consul est factus: et Lucii Cæsaris, Cnei Octavii, Marci Tullii: quos omnes scimus Ædilitate præteritos Consules esse factos. 52. Sed quid ego Ædilicias repulsas colligo? quæ sæpe ejusmodi habitæ sunt, ut iis, qui præteriti essent, benigne a populo factum videretur. Tribunus militum, Lucius Philippus, summa nobilitate et eloquentia, Quæstor Caius Cælius, clarissimus ac fortissimus adolescens: Tribuni plebis Publius Rutilius Rufus, Caius Fimbria, Caius Cassius, Cneus Orestes, facti non sunt: quos tamen omnes Consules factos scimus esse. Quæ tibi ultro pater et majores tui, non consolandi tui gratia, dicent, neque vero, quo te liberent aliqua culpa, quam tu vereris ne a te suscepta videatur: sed ut te ad cursum istum tenendum, quem a prima ætate suscepisti, cohortentur. Nihil est enim, mihi crede, Laterensis, de te detractum: detractum dico? si mehercule vere quod accidit interpretari velis, est aliquid etiam de virtute significatum tua.

XXII. Noli enim existimare, non magnum quendam motum fuisse illius petitionis tuæ, de qua, ne aliquid jures, destitisti. Denuntiasti homo adolescens, quid de summa reipublicæ sentire; fortius tu quidem, quam nonnulli defuncti honoribus, sed apertius quam vel ambitionis vel ætatis tuæ ratio postulabat. 53. Quamobrem in dissentiente populo noli putare nullos fuisse, quorum animos tuus ille fortis animus offenderet: qui te incautum fortasse nunc tuo loco demovere potuerunt, providentem autem et præcaventem nunquam certe movebunt.

An te illa argumenta duxerunt? Dubitatis, inquit, quin coitio facta sit, quum tribus plerasque cum Plotio tulerit Plancius? An una fieri potuerunt, si una tribus non tulissent? At nonnullas punctis pæne totidem. Quippe quum jam facti prope superioribus comitiis declaratique venissent: quanquam ne id quidem suspicionem coitionis habuerit. Neque enim unquam majores nostri sortitionem constituissent Ædiliciam, nisi viderent

accidere posse, ut competitores pares suffragiis esset
 54. Et ais, prioribus comitiis Aniensem a Plotio Pedi Terentinam a Plancio tibi esse concessam: nunc utroque eas avulsas, ne in angustum venirent. Quæ convenit, nondum cognita populi voluntate, hos, quos jam tum conjunctos fuisse dicis, jacturam suarum tribuunt quo vos adjuvaremini, fecisse: eosdem, quum jam ~~esse~~ experti, quid valerent, restrictos et tenaces fuisse? E enim verebantur, credo, angustias. Quasi res in contentionem aut in discrimen aliquod posset venire. Sed tamen tu Aulum Plotium, virum ornatissimum, in idem crimen vocandum indicas, eum te arripuisse, a quo non sis rogatus. Nam quod questus es, plures te testes habere de Voltinia, quam quot in ea tribu puncta tuleri indicas, aut eos testes te producere, qui, quia nummi acceperint, te præterierint: aut, te ne gratuita quidem eorum suffragia tulisse.

XXIII. 55. Illud vero crimen de nummis, quos i circo Flaminio deprehensos esse dixisti, caluit re recent nunc in caussa refrixit. Neque enim, qui illi nummi fuerint, nec quæ tribus, nec qui divisor, ostenderi. Atque is quidem eductus ad Consules, qui tum in crimine vocabatur, se inique a tuis jactatum graviter querebatur. Qui si erat divisor, præsertim ejus, quem tu habere reum, cur abs te reus non est factus? cur non ejus damnatione aliquid ad hoc judicium præjudicii comparasti? Sed neque tu habes hæc, neque eis confidis. Alia ratio, alia cogitatio ad spem hujus opprimendi excitavi. Magnæ sunt in te opes: late patet gratia: multi amici multi cupidi tui, multi fautores laudis tuæ: multi huic invident: multis etiam pater, optimus vir, nimium retinens equestris juris et libertatis videtur: multi etiam communes inimici reorum omnium, qui ita semper testimonium de ambitu dicunt, quasi aut moveant animi *judicium* [suis testimoniis], aut gratum populo Romano si *aut ab eo* facilius ob eam causam dignitatem, quam v

lunt, consequantur. 56. Quibuscum me, iudices, pugnantem more meo pristino non videbitis: non quo mihi fas sit quidquam defugere, quod salus Plancii postulet: sed quia neque necesse est, me id persequi voce, quod vos mente videatis; et quod ita de me meriti sunt illi ipsi, quos ego testes video paratos, ut eorum reprehensionem vos vestræ prudentiæ assumere, meæ modestiæ remittere debeatis. Illud unum vos magnopere oro atque obsecro, iudices, quum hujus, quem defendo, tum communis periculi causa, ne fictis auditionibus, ne disseminato dispersoque sermoni fortunas innocentium subjiciendas putetis. 57. Multi amici accusatoris, nonnulli etiam nostri iniqui, multi communes obrectatores atque omnium invidi multa finxerunt. Nihil est autem tam volucre, quam maledictum: nihil facilius emittitur, [nihil] citius excipitur, latius dissipatur. Neque ego, si fontem maledicti reperietis, ut aut negligatis, aut dissimuletis unquam postulabo. Sed, si quid sine capite manabit, aut [quid] erit ejusmodi, ut non exstet auctor; qui audierit aut ita negligens vobis esse videbitur, ut, unde audierit, oblitus sit, aut ita levem habebit auctorem, ut memoria dignum non putarit: hujus illa vox vulgaris, AUDIVI, ne quid reo innocenti noceat, oramus.

XXIV. 58. Sed venio jam ad Lucium Cassium, familiarem meum, cujus ex oratione ne illum quidem Juventium tecum expostulavi, quem ille omni et virtute et humanitate ornatus adolescens primum de plebe Ædilem curulem factum esse dixit. In quo, Cassi, si ita tibi respondeam, nescisse id populum Romanum, neque fuisse qui id nobis narraret, præsertim mortuo Longino: non, ut opinor, admirere, quum ego ipse non abhorrens a studio antiquitatis me hic id ex te primum audisse confitear. Et, quoniam tua fuit perelegans ac persubtilis oratio, digna equitis Romani vel studio vel pudore: quoniamque sic ab his es auditus, ut magnus honos et ingenio et humanitati tuæ tribueretur: respondebo ad ea, quæ

dixisti; quæ pleraque de ipso me fuerunt: in quibus ipsi aculei, si quos habuisti in me reprehendendo, tamen mihi non ingrati acciderunt. 59. Quæsisti, utrum mihi putarem, equitis Romani filio, faciliorem fuisse ad adipiscendos honores viam, an futuram esse filio meo, qui esset familia Consulari. Ego vero, quanquam illi omnia malo, quam mihi; tamen honorum aditus nunquam faciliores optavi, quam mihi fuerunt. Quin etiam, ne forte ille sibi me potius peperisse jam honores, quam iter demonstrasse adipiscendorum putet, hæc illi soleo præcipere, (quanquam ad præcepta ætas non est gravis,) quæ ille a Jove ortus suis præcepit filiis:

Vigilandum est semper. Multæ insidiæ sunt bonis.

Nosti cetera; nonne? [id, quod multi invideant] quæ scripsit gravis et ingeniosus poeta, [scripsit,] non ut illos regios pueros, qui jam nusquam erant, sed ut nos et nostros liberos ad laborem et ad laudem excitaret. 60. Quæris, quid potuerit amplius assequi Plancius, si Cnei Scipionis fuisset filius. Magis Ædilis fieri non potuisset: sed hoc præstaret, quod ei minus invideretur. Etenim honorum gradus summis hominibus et infimis sunt pares, gloriæ dispares.

XXV. Quis nostrum se dicit Manio Curio, quis Caio Fabricio, quis Caio Duellio parem? quis Atilio Calatino? quis Cneo et Publio Scipionibus? quis Africano, Marcello, Maximo? Tamen eosdem sumus honorum gradus, quos illi, assecuti. Etenim in virtute multi sunt adscensus: ut is gloria maxime excellat, qui virtute plurimum præstet. Honorum populi finis est Consulatus: quem magistratum jam octingenti fere consecuti sunt. Horum, si diligenter quæras, vix decimam partem repereris gloria dignam. Sed nemo unquam sic egit, ut tu: Cur iste fit Consul? quid potuit amplius, si Lucius Brutus esset, qui civitatem dominatu regio liberavit? Honore nihil amplius, laude multum. Sic igitur Plancius nihilominus

Quæstor est factus et Tribunus plebis et Ædilis, quam si esset summo loco natus : sed hæc, pari loco orti, sunt innumerabiles alii consecuti. 61. Profers triumphos Titi Didii et Caii Marii : et quæris, quid simile in Plancio. Quasi vero isti, quos commemoras, propterea magistratus ceperint quod triumpharant, et non, quia commissi sunt iis magistratus, [in quibus] re bene gesta triumpharint. Rogas, quæ castra viderit : qui et miles in Creta, hoc Imperatore et Tribunus in Macedonia [militum] fuerit, et Quæstor tantum ex re militari detraxerit temporis, quantum in me custodiendum transferre maluerit. 62. Quæris, num disertus ? Immo, id quod secundum est, ne sibi quidem videtur. Num jurisconsultus ? Quasi quisquam sit, qui sibi hunc falsum de jure respondisse dicat. Omnes enim istiusmodi artes in iis reprehenduntur, qui, quum professi sunt, satisfacere non possunt, non in iis, qui abfuisse ab istis studiis confitentur. Virtus, probitas, integritas in candidato, non linguæ volubilitas, non ars, non scientia requiri solet. Ut nos in mancipiis parandis, quamvis frugi hominem, si pro fabro aut pro tectore emimus, ferre moleste solemus, si eas artes, quas in emendo secuti sumus, forte nesciverit : sin autem emimus, quem villicum imponderemus, quem pecori præficeremus, nihil in eo, nisi frugalitatem, laborem, vigilantiam, esse curamus : sic populus Romanus deligit magistratus, quasi reipublicæ villicos : in quibus si qua præterea est ars, facile patitur : sin minus, virtute eorum et innocentia contentus est. Quotus enim quisque disertus, quotus quisque juris peritus est, ut eos numeres, qui volunt esse ? Quodsi præterea nemo dignus, quidnam tot optimis et ornatissimis civibus est futurum ?

XXVI. 63. Jubes Plancium de vitiis Laterensis dicere. Nihil potest, nisi eum nimis in se iracundum [putabis] fuisse. Idem effers Laterensem laudibus. Facile patior, id te agere multis verbis, quod ad iudicium non pertineat, et id te accusantem tamdiu dicere, quod ego

defensor sine periculo possim confiteri. Atqui non confiteor, summa in Laterense ornamenta esse, etiam reprehendo, quod ea non enumeres, alia quæ inania et levia conquiras. Præneste fecisse ludos. (Cui alii Quæstores non fecerunt? Cyrenis liberalem in licanos, justum in socios fuisse. Quis negat? se multa Romæ geruntur, ut vix ea, quæ fiunt in provinciis audiantur. 64. Non vereor, ne mihi aliquid, juvare videar arrogare, si de Quæstura mea dixero. Quæ enim illa floruerit, tamen eum me postea fuisse in imperiis arbitror, ut non ita mihi multum gloriæ ex Quæsturæ laude repetendum: sed tamen non vere quis audeat dicere, ullius in Sicilia Quæsturam aut maiorem aut gratiorem fuisse. Vere mehercule hoc dicitur sic tum existimabam, nihil homines aliud Romæ nisi Quæstura mea loqui. Frumenti in summa caritate innum numerum miseram: negotiatoribus comis, mercatoribus justus, mancipibus liberalis, sociis abstinens omnibus eram visus in omni officio diligentissimus. cogitati quidam erant a Siculis honores in me inchoati. 65. Itaque hac spe decedebam, ut mihi populum Iulium num ultro omnia delaturum putarem. At ego, quorundam diebus iis, itineris faciendi causa, decedens ex provincia Puteolos forte venissem; quum plurimi et lautissimi in iis locis solent esse, concidi pæne, iudices, quum quidam quæsisset, quo die Roma exissem, et num quid esset novi. Cui quum respondissem, me a provincia decedere: etiam mehercule, inquit, ut opinor, ex Africa

XXVII. Huic ego jam stomachans fastidiose, ex Sicilia, inquam. Tum quidam, quasi qui omnia sciret: Quid? tu nescis, inquit, hunc Syracusis Quæstoren esse? Quid multa? destiti stomachari, et me unum feci, qui ad aquas venissem. 66. Sed ea res, iudices, scio an plus mihi profuerit, quam si mihi tum omnes congratulati. Nam posteaquam sensi quod *Romani* aures hebetiores, oculos acres atque

destiti quid de me audituri essent homines, cogitare : feci, ut postea quotidie præsentem me viderent : habitavi in oculis ; pressi forum ; neminem a congressu meo neque janitor meus neque somnus absterruit. Ecquid ego dicam de occupatis meis temporibus, cui fuerit ne otium quidem unquam otiosum ? Nam, quas tu commemoras, Cassi, legere te solere orationes, quum otiosus sis ; has ego scripsi ludis et feriis, ne omnino unquam essem otiosus. Etenim Marci Catonis illud, quod in principio scripsit Originum suarum, semper magnificum et præclarum putavi, CLARORUM VIRORUM ATQUE MAGNORUM NON MINUS OTII, QUAM NEGOTII, RATIONEM EXSTARE OPORTERE. Ita, si quam habeo laudem, quæ quanta sit nescio, parta Romæ est, quæsitæ in foro : meaue privata consilia publici quoque casus comprobaverunt, ut etiam summa respublica mihi domi fuerit gerenda, et Urbs in Urbe servanda. 67. Eadem igitur, Cassi, via munita Laterensi est, idem virtutis cursus ad gloriam : hoc facilius fortasse, quod ego huc a me ortus et per me nixus adscendi ; istius egregia virtus adjuvabitur commendatione majorum. Sed, ut redeam ad Plancium, nunquam ex Urbe abfuit, nisi sorte, lege, necessitate. Non valuit rebus iisdem, quibus fortasse nonnulli : at valuit assiduitate, valuit observandis amicis, valuit liberalitate : fuit in oculis : petivit ea usus ratione, qua, minima invidia, novi homines plurimi eosdem honores consecuti.

XXVIII. 68. Nam, quod ais, Cassi, non plus me Plancio debere, quam bonis omnibus, quod iis æque mea salus cara fuerit : ego me debere bonis omnibus fateor. Sed etiam ii, quibus ego debeo, boni viri et cives, comitiis. Ædiliciis aliquid se meo nomine debere Plancio dicebant. Verum fac me multis debere, et in iis Plancio : utrum igitur me conturbare oportet, an ceteris, quum cujusque dies venerit, huic nomen, quod urget, nunc, quum petitur, dissolvere ? Quanquam dissimilis est

pecuniæ debitis et gratiæ. Nam qui pecuniam dissolvit statim non habet id, quod reddidit: qui autem debet, æ retinet alienum: gratiam autem, et qui refert, habet: et qui habet, in eo ipso, quod habet, refert. Neque eg nunc Plancio desinam debere, si hoc solvero: nec minui ei redderem voluntate ipsa, si hoc molestiæ non accidisset. 69. Quæris a me, Cassi, quid pro fratre meo, qui mihi est carissimus, quid pro meis liberis, quibus nihil potest esse jucundius, amplius quam pro Plancio facere possim: nec vides, istorum ipsorum caritate et hujus salutem defendendam maxime stimulari me atque excitari. Nam neque illis hujus salute, a quo meo sciunt esse defensam, quidquam est optatius, et ego ipsi nunquam illos adspicio, quin, quum per hunc me hi conservatum esse meminerim, hujus meriti in me recorder. Opimium damnatum esse commemoras, servatorem ipsum reipublicæ: Calidum adjungis, cujus leg Quintus Metellus in civitatem sit restitutus: reprehendi meas pro Plancio preces, quod nec Opimius suo nomine liberatus sit, nec Quinti Metelli Calidius.

XXIX. De Calidio tibi tantum respondeo, quod ipse vidi: Quintum Metellum Pium, Consulem, Prætorii comitiis, petente Quinto Calidio, populo Romano supplicasse, quum quidem non dubitaret et Consul et homo nobilissimus patronum illum et suum et familiæ suæ nobilissimæ dicere. 70. Quo loco quæro ex te, nunc id in judicio Calidii putes, quod ego in Plancii facio, aut Metellum Pium, si Romæ esse potuisset, aut patrem ejus si vixisset, non fuisse facturum. Nam Opimii quidem calamitas utinam ex hominum memoria posset evelli. Vultus illud reipublicæ, dedecus hujus imperii, turpitudinem populi Romani, non judicium putandum est. Quam enim illi iudices, si iudices, et non parricidæ patriæ nominantur, sunt, graviores potuerunt reipublicæ infligere securi quam, quum illum e civitate ejecerunt, qui Prætor finitimo, Consul domestico bello, rempublicam liberare

71. At enim nimis ego magnum beneficium Plancii facio, et, ut ais, id verbis exaggero. Quasi vero me tuo arbitratu, et non meo, gratum esse oporteat. Quod istius tantum meritum, inquit? An quia te non jugulavit? Immo vero, quia jugulari passus non est. Quo quidem tu loco, Cassi, etiam purgasti inimicos meos, meæque vitæ nullas ab illis insidias fuisse dixisti. Posuit hoc idem Laterensis. Quamobrem de isto paullo post plura dicam: de te tantum requiro, utrum putes odium in me mediocre inimicorum fuisse? Quod fuit ullorum unquam barbarorum tam immane ac tam crudele in hostem? An fuisse in iis aliquem aut famæ metum, aut pœnæ, quorum vidisti toto illo anno ferrum in foro, flammam in delubris, vim in tota urbe versari? Nisi forte existimas, eos idcirco vitæ meæ pepercisse, quod de reditu meo nihil timeant. Et quenquam putas fuisse tam excordem, qui, vivis his, stante urbe et curia, rediturum me, si viverem, non putaret? Quamobrem non debes is homo et is civis prædicare, vitam meam, quæ fidelitate amicorum conservata sit, inimicorum modestia non esse appetitam.

XXX. 72. Respondebo tibi nunc, Laterensis, minus fortasse vehementer, quam abs te sum provocatus: sed profecto nec considerate minus, nec minus amice. Nam primum illud fuit asperius, me, quæ de Plancio dicerem, nentiri et temporis causa fingere. Scilicet homo sapiens excogitavi, quamobrem viderer maximis beneficii vinculis obstrictus, quum liber essem et solutus. Quid enim? nihi ad defendendum Plancium parum multæ, parum ustæ necessitudines erant familiaritatis, vicinitatis, patris amicitiae? Quæ si non essent, vererem, credo, ne turpiter acerem, si hoc splendore et hac dignitate hominem defenderem. Fingenda fuit mihi videlicet causa peracuta, ut ei, uem mihi debere oporteret, ego me omnia debere dicerem. At id etiam gregarii milites faciunt inviti, ut coronam ent civicam, et se ab aliquo servatos esse fateantur: non uo turpe sit, protectum in acie ex hostium manibus eripi.

(nam id accidere nisi forti viro et pugnanti cominus non potest,) sed onus beneficii reformidant, quod permagnum est, alieno debere idem quod parenti. 73. Ego, quum ceteri vera beneficia, etiam minora, dissimulent, ne obligati esse videantur, eo me beneficio obstrictum esse ementiar, cui ne referri quidem gratia posse videatur? An hoc tu, Laterensis, ignoras? qui, quum mihi esses amicissimus, quum vel periculum vitæ tuæ mecum sociare voluisses, quum me in illo tristi et acerbo luctu atque discessu non lacrimis solum tuis, sed animo, corpore, copiis persecutus esses, quum meos liberos et uxorem, me absente, tuis opibus auxilioque defendisses, sic mecum semper egisti, te mihi remittere atque concedere, ut omne studium meum in Cnei Plancii honorem consumerem, quod ejus in me meritum tibi [etiam] ipsi gratum esse dicebas. 74. Nihil autem me novi, nihil temporis causa dicere, nonne etiam illa testis est oratio, quæ est a me prima habita in Senatu? in qua quum perpaucis nominatim egissem gratias, quod omnes enumerari nullo modo possent, scelus autem esset quenquam præteriri, statuissemque eos solum nominare, qui causæ nostræ duces et quasi signiferi fuissent: in his Plancio gratias egi. Recitetur oratio, quæ propter rei magnitudinem dicta de scripto est: in qua ego homo astutus ei me debebam, cui nihil magnopere deberem, et hujus tanti officii servitutem adstringebam testimonio sempiterno. Nolo cetera, quæ a me mandata sunt litteris, recitare: prætermitto, ne aut proferre videar ad tempus, aut eo genere uti litterarum, quod meis studiis aptius quam consuetudini judiciorum esse videatur.

XXXI. 75. Atque etiam clamitas, Laterensis: *Quousque ista dicis? Nihil in Cispio profecisti. Obsoletæ jam sunt preces tuæ.* De Cispio mihi igitur objicies, quem ego de me bene meritum quia te teste cognoram, te eodem auctore defendi? et ei dices, *Quousque*, quem negas, quod pro Cispio contenderim, impetrare potuisse? Nam istius

verbi, *Quousque*, hæc poterat esse invidia: datus est tibi ille: condonatus ille: non facis finem: ferre non possumus. Ei quidem, qui pro uno laborarit, et ipsum id non obtinuerit, dici, *Quousque*, irridentis magis est, quam reprehendentis. Nisi forte ego unus ita me gessi in judiciis, ita et cum his et inter hos vixi, is in caussis patronus, is in republica civis et sum et semper fui, solus ut a te constituar, qui nihil a iudicibus debeam unquam impetrare. 76. Et mihi lacrimulam Cispiani iudicii objectas. Sic enim dixisti: *Vidi ego tuam lacrimulam*. Vide, quam me verbi tui poeniteat. Non modo lacrimulam, sed multas lacrimas, et fletum cum singultu videre potuisti. An ego, qui meorum lacrimis, me absente, commotus simultates, quas mecum habebat, deposuisset, meæque salutis non modo non oppugnator (ut inimici mei putarant) sed etiam defensor fuisset, hujus in periculo non significarem dolorem meum? 77. Tu autem, Laterensis, qui tum lacrimas meas gratas esse dicebas, nunc easdem vis invidiosas videri.

XXXII. Negas Tribunatum Plancii quidquam attulisse adjumenti dignitati meæ: atque hoc loco, quod verissime facere potes, Lucii Racilii, fortissimi et constantissimi viri, divina in me merita commemoras. Cui quidem ego, sicut Cneo Plancio, nunquam dissimulavi me plurimum debere, semperque præ me feram. Nullas enim sibi ille neque contentiones, neque inimicitias, neque vitæ dimicationes nec pro republica, nec pro me defugiendas putavit. Atque utinam, quam ego sum in illum gratus, tam licuisset per hominum vim et injuriam Populo Romano ei gratiam referre! Sed si non eadem contendit in Tribunatu Plancius, existimare debes, non huic voluntatem defuisse, sed me, quum tantum jam Plancio deberem, Racilii beneficiis fuisse contentum. 78. An vero putas idcirco minus iudices mea caussa facturos, quod me esse gratum crimineris? an, quum patres conscripti illo Senatusconsulto, quod

in monumento Marii factum est, quo mea salus omnibus est gentibus commendata, uni Cneo Plancio gratias egerint, (unus enim fuit de magistratibus defensor salutis meæ, cui Senatus pro me gratias agendas putavit,) ei ego a me referendam gratiam non putem? Atqui, hæc quum vides, quo me tandem in te animo putas esse, Laterensis? ullum esse tantum periculum, tantum laborem, tantam contentionem, quam ego non modo pro salute tua, sed etiam pro dignitate defugerem? Quo quidem etiam magis sum, non dicam miser, (nam hoc quidem abhorret a virtute verbum,) sed certe exercitus: non quia multis debeo, (leve enim onus beneficii gratia,) sed quia sæpe concurrunt propter [aliquorum] bene de me meritorum inter ipsos contentiones, ut eodem tempore in omnes verear ne vix possim gratus videri. 79. Sed ego meis ponderibus examinabo, non solum quid cuique debeam, sed etiam quid cujusque intersit, et quid a me cujusque tempus poscat.

XXXIII. Agitur studium tuum, vel etiam, si vis, existimatio, laus [Ædilitatis]: at Cnei Plancii salus, patria, fortunæ. Salvum tu me esse cupisti: hic fecit etiam, ut esse possem. Distineor tamen et divellor dolore, et in causa dispari offendi te a me doleo: sed, medius fidius, multo citius meam salutem pro te abjecero, quam Cnei Plancii salutem tradidero contentioni tuæ. 80. Etenim, iudices, quum omnibus virtutibus me affectum esse cupio, tum nihil est, quod malim, quam me et gratum esse, et videri. Hæc est enim una virtus non solum maxima, sed etiam mater virtutum omnium reliquarum. Quid est pietas, nisi voluntas grata in parentes? qui sunt boni cives, qui belli, qui domi de patria bene merentes, nisi qui patriæ beneficia meminerunt? qui sancti, qui religionum colentes, nisi qui meritam Diis immortalibus gratiam justis honoribus et memori mente persolvunt? *Quæ potest esse jucunditas vitæ, sublatiis amicitiiis? quæ porro amicitia potest esse inter ingratos?* 81. Quis est

nostrum liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui atque doctores, cui non locus ille mutus ubi altus aut doctus est, cum grata recordatione in mente versetur? Cujus opes tantæ esse possunt, aut unquam fuerunt, quæ sine multorum amicorum officiis stare possint? quæ certe, sublata memoria et gratia, nulla exstare possunt. Equidem nil tam proprium hominis existimo, quam non modo beneficio, sed etiam benevolentiae significatione alligari: nihil porro tam inhumanum, tam immane, tam ferum, quam committere, ut beneficio non dicam indignus, sed victus esse videare.

82. Quæ quum ita sint, jam succumbam, Laterensis, isti tuo crimini; meque in eo ipso, in quo nihil potest esse nimium, quoniam ita tu vis, nimium gratum esse concedam: petamque a vobis, iudices, ut eum beneficio complectamini, quem qui reprehendit, in eo reprehendit, quod gratum præter modum dicat esse. Neque enim illud ad negligendam meam gratiam debet valere, quod dixit idem, vos nec nocentes, nec litigiosos esse, quo minus me apud vos valere oporteret; quasi vero in amicitia mea non hæc præsidia, si quæ forte sunt in me, parata semper amicis esse maluerim, quam necessaria. Etenim ego de me tantum audeo dicere, amicitiam meam voluptati pluribus, quam præsidio fuisse: meque vehementer vitæ meæ pœniteret, si in mea familiaritate locus esset nemini nisi litigioso aut nocenti.

XXXIV. 83. Sed hoc nescio quomodo frequenter in me congestisti, saneque in eo creber fuisti, te idcirco in ludos caussam conjicere noluisse, ne ego, mea consuetudine, aliquid de thensis misericordiæ caussa dicerem; quod in aliis Ædilibus ante fecissem. Nonnihil egisti hoc loco: nam mihi eripuisti ornamentum orationis meæ: deridebor, si mentionem thensarum fecero, quum tu id prædixeris: sine thensis autem quid potero dicere? Hic etiam addidisti, me idcirco mea lege exsilio ambitum *sanxisse, ut miserabiliores epilogos possem dicere. Non*

vobis videor cum aliquo declamatore, non cum laboris et fori discipulo disputare? 84. Rhodi enim, inquit, ego non fui: me vult fuisse: sed fui, inquit, (putabam in Vaccæis dicturum) bis in Bithynia. Si locus habet reprehensionis ansam aliquam, nescio cur severiorem Nicæam putes, quam Rhodum: si spectanda causa est, et tu in Bithynia summa cum dignitate fuisti, et ego Rhodi non minore. Nam, quod in eo me reprehendisti, quod nimium multos defenderem: utinam et tu, qui potes, et ceteri, qui defugiunt, vellent me labore hoc levare! Sed fit vestra diligentia, qui in causis ponderandis omnes fere repudiatis, ut ad nos pleræque confluant, qui miseris et laborantibus negare nihil possumus. 85. Admonuisti etiam, quod in Creta fuisses, dictum aliquod in petitionem tuam dici potuisse: me id perdidisse. Uter igitur nostrum est cupidior dicti? egone, qui quod dici potuit non dixerim: an tu, qui etiam ipse in te dixeris? Te aiebas de tuis rebus gestis nullas litteras misisse, quod mihi meæ, quas ad aliquem misissem, obfuissent: quas ego mihi obfuisse non intelligo, reipublicæ video prodesse potuisse.

XXXV. 86. Sed hæc leviora: illa vero graviora atque magna, quod meum discessum, quem sæpe defleas, nunc quasi reprehendere et subaccusare voluisti. Dixisti enim, non auxilium mihi, sed me auxilio defuisse. Ego vero fateor hercule, quod viderim mihi auxilium non deesse, idcirco me illi auxilio pepercisse. Qui enim status, quod discrimen, quæ fuerit in republica tempestas illa, quis nescit? Tribunicus me terror, an Consularis furor movit? decertare mihi ferro magnum fuit cum reliquiis eorum, quos ego florentes atque integros sine ferro viceram? Consules post hominum memoriam tæterrimi atque turpissimi, sicut et illa principia et hi recentes rerum exitus declararunt, quorum alter exercitum perdidit, alter vendidit, emptis provinciis a Senatu, a republica, a bonis omnibus defecerant: qui ex-

citu, qui armis, qui opibus plurimum poterant, quum, quid sentirent, nesciretur, furialis illa vox nefariis stupris, religiosis altaribus effeminata, secum et illos et Consules facere acerbissime personabat; egentes in locupletes, periti in bonos, servi in dominos armabantur. 87. At erat mecum Senatus, et quidem veste mutata, quod pro me uno post hominum memoriam publico consilio susceptum est. Sed recordare, qui tum fuerint Consulum nomine hostes; qui soli in hac urbe Senatum Senatui parere non siverint, edictoque suo non luctum Patribus conscriptis, sed indicia luctus ademerint. At erat mecum cunctus equester ordo: quem quidem in concionibus saltator ille Catilinæ Consul proscriptionis denuntiatione terrebat. At tota Italia convenerat: cui quidem belli intestini et vastitatis metus inferebatur.

XXXVI. Hisce ego auxiliis studentibus atque incitatis uti me, Laterensis, potuisse confiteor: sed erat non jure, non legibus, non disceptando decertandum: nam profecto, præsertim tam bona in caussa, nunquam, quo ceteri sæpe abundarunt, id mihi ipsi auxilium meum defuisset: armis fuit, armis, inquam, fuit dimicandum: quibus a servis atque a servorum ducibus cædem fieri Senatus et bonorum, reipublicæ exitiosum fuisset. 88. Vinci autem improbos a bonis, fateor fuisse præclarum, si finem tum vincendi viderem, quem profecto non videbam. Ubi enim præsto fuissent mihi aut tam fortes consules, quam Lucius Opimius? quam Caius Marius? quam Lucius Flaccus? quibus ducibus improbos cives respublica vicit armatis: aut, si minus fortes, attamen tam justi, quam Publius Mucius, qui arma, quæ privatus Publius Scipio sumpserat, ea, Tiberio Graccho interempto, jure optimo sumpta esse defendit? Esset igitur pugnandum cum Consulibus. Nihil amplius dico, nisi illud, victoriæ nostræ graves adversarios paratos, interitus nullos ultores videbam. 89. Hisce ego auxi-

liis salutis meæ si idcirco defui, quia nolui dimicare: fatebor, id quod vis, non mihi auxilium, sed me auxilio defuisse. Sin autem, quo majora studia in me bonorum fuerunt, hoc iis magis consulendum et parcendum putavi: tu id in me reprehendis, quod Quinto Metello laudi datum est, hodieque est et semper erit maximæ gloriæ! quem, ut potes ex multis audire, qui tum affuerunt, constat, invitissimis viris bonis, cessisse, nec fuisse dubium, quin contentione et armis superior posset esse. Ergo ille quum suum, non quum Senatus factum defenderet, quum perseverantiam sententiæ suæ, non salutem reipublicæ retinisset, tamen, quum illud voluntarium vulnus accepit, justissimos omnium Metellorum et clarissimos triumphos gloria et laude superavit, quod et illos ipsos improbissimos cives interfici noluit, et, ne quis bonus interiret in eadem cæde, providit: ego, tantis periculis propositis, quum, si victus essem, interitus reipublicæ, si vicissem, infinita dimicatio pararetur, committerem, ut idem perditor reipublicæ nominarer, qui servator fuissem?

XXXVII. 90. Mortem me timuisse dicis. Ego vero ne immortalitatem quidem contra rempublicam accipiendam putarem, nedum emori cum pernicie reipublicæ vellem. Nam, qui pro republica vitam ediderunt, (licet me desipere dicatis,) nunquam mehercule eos mortem potius, quam immortalitatem assecutos putavi. Ego vero, si tum illorum impiorum ferro ac manu concidissem, in perpetuum respublica civile præsidium salutis suæ perdidisset. Quin etiam, si me vis aliqua morbi aut natura ipsa consumpsisset, tamen auxilia posteritatis essent imminuta, quod peremptum esset mea morte id exemplum, qualis futurus in me [retinendo] fuisset Senatus populusque Romanus. An, si unquam vitæ cupiditas in me fuisset, ego mense Decembri mei Consulatus omnium paricidarum tela commossem? quæ, si viginti quiessem dies, in aliorum vigiliam Consulum recidissent.

Quamobrem, si vitæ cupiditas contra rempublicam est turpis, certe multo mortis cupiditas mea turpior fuisset cum pernicië civitatis. 91. Nam quod te in republica liberum es gloriatus, id ego et fateor et lætor, et tibi etiam in hoc gratulor: quod me autem negasti, in eo neque te neque quenquam diutius patiar errare.

XXXVIII. Nam, si quis idcirco aliquid de libertate mea deminutum putat, quod non ab omnibus eisdem, a quibus antea solitus sum dissentire, dissentiam: primum, si bene de me meritis gratum me præbeo, non desino incurrere in crimen hominis nimium memoris nimiumque grati; sin autem aliquando sine ullo reipublicæ detrimento respicio etiam salutem tum meam tum meorum, certe non modo non sum reprehendendus, sed etiam, si ruere vellem, boni viri me, ut id ne facerem, rogarent. 92. Res vero ipsa publica, si loqui posset, ageret mecum, ut, quoniam sibi servissem semper, nunquam mihi, fructus autem ex sese non, ut oportuisset, lætos et uberes, sed magna acerbitate permixtos, tulissem, ut jam mihi servirem, consulerem meis: se non modo satis habere a me, sed etiam vereri, ne parum mihi pro eo, quantum a me haberet, reddidisset. 93. Quid, si horum ego nihil cogito, et idem sum in republica, qui fui semper: tamenne libertatem requires meam? quam tu ponis in eo, si semper cum iis, quibuscum aliquando contendimus, depugnemus. Quod est longe secus. Stare enim omnes debemus, tanquam in orbe aliquo reipublicæ; qui quoniam versatur, eam deligere partem, ad quam nos illius utilitas salusque converterit.

XXXIX. Ego autem Cneum Pompeium, non dico auctorem, ducem, defensorem salutis meæ, (nam hæc privatim fortasse officiorum memoriam, et gratiam quærent,) sed dico hoc, quod ad salutem reipublicæ pertinet: ego eum non tuear, quem omnes in republica principem esse concedunt? Ego Caii Cæsaris laudibus desim, quas

primum populi Romani, nunc etiam Senatus, cui nunc semper addixi, plurimis atque amplissimis judiciis videam esse celebratas? Tum hercule me confitear non iudicii aliquod habuisse de reipublicæ utilitate, sed hominibus amicis aut inimicis fuisse. 94. An, quum videam navem secundis ventis cursum tenentem suum, si ne eum petat portum, quem ego aliquando probavi, si alium non minus tutum atque tranquillum: cum tempestate pugnem periculose potius, quam illi, salu præsertim proposita, obtemperem et paream? Ego vix hæc didici, hæc vidi, hæc scripta legi: hæc de sapientissimis et clarissimis viris, et in hac republica, et in aliis civitatibus monumenta nobis [litteræ] prodiderunt, ne semper easdem sententias ab eisdem, sed quascunque reipublicæ status, inclinatio temporum, ratio concordie postulare, esse defensas. Quod ego et facio, Laterensis et semper faciam: libertatemque, quam tu in me requiris, quam ego neque dimisi unquam, neque dimittam non in pertinacia, sed in quadam moderatione posita putabo.

XL. 95. Nunc venio ad illud extremum, quod dixi, dum Plancii in me meritum verbis extollerem, nec arcem facere e cloaca, lapidemque e sepulcro venerem pro deo: neque enim mihi insidiarum periculum ullum neque mortis fuisse. Cujus ego temporis rationem explicabo brevi, neque invitus. Nihil enim ex meis et temporibus, quod minus pervagatum, quodque minus a mea commemoratione celebratum sit, aut hominibus auditum atque notum. Ego enim, Laterensis, ex illo incendio legum, juris, Senatus, bonorum omnium, condens, quum mea domus ardore suo deflagrationem Urbis atque Italiæ toti minaretur, nisi quievissem, Sicilia petivi animo, quæ et ipsa erat mihi, sicut domus mea conjuncta, et obtinebatur a Caio Virgilio; quocumque uno vel maxime quum vetustas, tum amicitia, cum nunc

fratris collegia, tum reipublicæ caussa sociarat. 96. Vide nunc caliginem temporum illorum. Quum ipsa pæne insula mihi sese obviam ferre vellet, Prætor ille, ejusdem Tribuni plebis concionibus propter eandem reipublicæ causam sæpe vexatus, nihil amplius dico, nisi, me in Siciliam venire noluit. Quid dicam? Caio Virgilio, tali civi et viro, benevolentiam in me, memoriam communium temporum, pietatem, humanitatem, fidem defuisse? Nihil iudices, est eorum: sed, quam tempestatem nos vobiscum non tulissemus, metuit, ut eam ipse posset opibus suis sustinere. Tum, consilio repente mutato, iter a Vibone Brundisium terra petere contendi: nam maritimos cursus præcludebat hiemis magnitudo.

XLI. 97. Quum omnia illa municipia, quæ sunt a Vibone Brundisium, in fide mea, iudices, essent, iter mihi tutum, multis minitantibus, magno cum suo metu præstiterunt. Brundisium veni, vel potius ad mœnia accessi. Urbem unam mihi amicissimam declinavi, quæ se vel potius excindi, quam, e suo complexu ut eriperer, facile pateretur. In hortos me Marci Læni Flacci consul: cui quum omnes metus, publicatio bonorum, exilium, mors proponeretur, hæc perpeti, si acciderent, maluit, quam custodiam mei capitis dimittere. Hujus ego, et parentis ejus, prudentissimi atque optimi senis, et fratris, et utriusque filiorum manibus, in navi tuta ac ideli collocatus, eorumque preces et vota de meo reditu exaudiens, Dyrrhachium, quod erat in fide mea, petere contendi. 98. Quo quum venissem, cognovi, id quod audieram, refertam esse Græciam sceleratissimorum hominum ac nefariorum, quorum impium ferrum ignesque pestiferos meus ille Consulatus e manibus extorserat: qui antequam de meo adventu audire potuissent, quum tantum abessent aliquot dierum viam, in Macedoniam, ad Plancium quæstorem perrexi. Hic vero simul atque me nare transisse cognovit: (audi, audi, atque attende, Late-

rensis, ut scias, quid ego Plancio debeam, confiteareque aliquando, me, quod faciam, et grate et pie facere : huic autem, quæ pro salute mea fecerit, si minus profutura sint, obesse certe non oportere :) nam, simulac me Dyrhachium attigisse audivit, statim ad me, lictoribus dimissis, insignibus abjectis, veste mutata, profectus est. 99. O acerbam mihi, iudices, memoriam temporis illius et loci, quum hic in me incidit, quum complexus est, conspersitque lacrimis, nec loqui præ mœrore potuit ! O rem quum auditu crudelem, tum visu nefariam ! o reliquos omnes dies noctesque eas, quibus iste a me non recedens, Thessalonicam me, in Quæstoriumque perduxit ! Hic ego nunc de Prætore Macedoniæ nihil dicam amplius, nisi, eum et civem optimum semper et mihi amicum fuisse, sed eadem timuisse, quæ ceteros. Cneum Plancium fuisse unum, non, qui minus timeret, sed, si acciderent ea, quæ timerentur, mecum ea subire et perpeti vellet. 100. Qui, quum ad me Lucius Tubero, meus necessarius, qui fratri meo legatus fuisset, decedens ex Asia venisset, easque insidias, quas mihi paratas ab exsulis conjuratis audierat, ad ne animo amicissimo detulisset : in Asiam me ire propter ejus provinciæ mecum et cum meo fratre necessitudinem comparantem non est passus : vi me, vi me inquam, Plancius, et complexu suo retinuit, multosque menses a capite meo non discessit, abjecta quæstoria persona, comitisque sumpta.

XLII. 101. O excubias tuas, Cnei Planci, miseras ! o flebiles vigilias ! o noctes acerbæ ! o custodiam etiam mei capitis infelicem ! si quidem ego tibi vivus non prosum, qui fortasse mortuus profuissem. Memini enim, memini, neque unquam obliviscar noctis illius, quum tibi vigilanti, assidenti, mœrenti, vana quædam miser atque inania, falsa spe inductus, pollicebar : me, si essem in patriam restitutus, præsentem tibi gratias relaturum : *sin autem vitam mihi fors ademisset, aut vis aliqua major*

um peremisset, hos, hos (quos enim ego tum alios
o intuebar?) omnia tibi illorum laborum præmia
ne persoluturos. Quid me adspectas? quid mea pro-
petis? quid meam fidem imploras? Nihil tibi
um de meis opibus pollicebar, sed de horum erga
benevolentia promittebam: hos pro me lugere, hos
ere, hos decertare pro meo capite vel vitæ periculo
videbam: de eorum desiderio, luctu, querelis quo-
aliquid tecum simul audiebam: nunc timeo, ne
tibi præter lacrimas queam reddere, quas tu in
acerbitatibus plurimas effudisti. 102. Quid enim
um aliud, nisi mæreere? nisi flere? nisi te cum mea
e complecti? salutem tibi iidem dare possunt, qui
reddiderunt. Te tamen, exsurge quæso, retinebo
mplectar: nec me solum deprecatorem fortunarum
um, sed comitem sociumque profitebor: atque (ut
) nemo erit tam crudeli animo tamque inhumano,
tam immemor, non dicam meorum in bonos meri-
m, sed bonorum in me, qui a me mei servatorem
is divellat ac distrahat. Non ego meis ornatum be-
iis a vobis deprecor, iudices, sed custodem salutis
: non opibus contendo, non auctoritate, non gratia;
precibus, sed lacrimis, sed misericordia: mecumque
simul hic miserrimus et optimus obtestatur parens,
ro uno filio duo patres deprecamur. 103. Nolite, ju-
s, per vos fortunas, per liberos vestros, inimicis meis,
ræsertim, quos ego pro vestra salute suscepi, dare
iam glorientibus, vos jam oblitos mei salutis ejus, a
mea salus conservata est, hostes exstitisse; nolite
um meum debilitare tum luctu, tum etiam metu
mutatæ vestræ voluntatis erga me: sinite me, quod
s fretus huic sæpe promisi, id a vobis ei persolvere.
Teque, Cai Flave, oro et obtestor, qui meorum con-
rum in consulatu socius, periculorum particeps, re-
quas gessi adjutor fuisti, meque non modo salvum

semper, sed etiam ornatum florentemque esse voluisti, ut mihi per hos conserves eum, per quem me tibi et his conservatum vides. Plura ne dicam, tuæ me etiam lacrimæ impediunt vestræque, iudices, non solum meæ; quibus ego magno in metu meo subito inducor in spem, vos eosdem in hoc conservando futuros, qui fueritis in me, quoniam istis vestris lacrimis de illis recordor, quas pro me sæpe et multum profudistis.

A SELECTION
FROM
EXAMINATION PAPERS
IN THE
UNIVERSITY OF CAMBRIDGE
ON
CICERO PRO PLANCIO.

EXAMINATION PAPERS

ON

CICERO PRO PLANCIO.

TRINITY COLLEGE. *May, 1844.*

1. THE date of Cicero's birth has been by different writers assigned to the several years 102, 103, 106, and 107, A.C. From what circumstances does this discrepancy arise? What authors have alluded to his supposed royal descent? Does he any where countenance the idea himself? Of what rank was his family? What is the meaning of the word 'Tullius'? How does Ennius use it? From what is the name Cicero supposed to be derived? Mention any other names of similar derivation which occur to you. To which school did Cicero's earliest philosophical instructor belong? and to which did he himself most nearly approximate? What is known of his early productions and translations? What Roman emperor selected some of the same subjects for his compositions, and with what view?

2. How did Cicero stand in point of age among the more eminent of his contemporaries? Give the date of his first extant oration, and the date and subject of his first oration ad populum. Give short accounts of

- (1) The social war, its origin and consequences, and the share taken in it by Cicero.
- (2) The events of Cicero's consulship. By whom was he opposed? What eminent man was born during it? What orations is he supposed to have delivered during it? and of which is the genuineness disputed?

3. What different dates have been assigned to oration? and on what grounds do the different opi rest? What data are furnished by the oration it What is known, from it and other sources, as to history of Plancius and Laterensis? What was result of the trial? What fact with regard to this tion does Cicero mention in one of his letters? Ex the two arguments by which Laterensis appears to endeavoured to prove a coalition between Plancius Plotius, and the manner in which they are respect met by Cicero.

4. What laws against bribery were enacted at ferent periods of the Republic? What was Cicero's law? When, and at whose instance, was the Lex nia passed? and which of the ancient historians men its passing? What appears to have been the p nature of the offence against which it was dire Explain fully the peculiarities of a trial under it. tinguish between 'judices editi,' and 'judices edi consistently with the passage, 'cives nomen a judicis non tulerunt cum ex cxxv judicibus... qui et lxx reus rejiceret L referret.' How do you u stand the sentence 'dubitatis...quin vos M. Later suo judicio *non ad sententiam legis sed ad suam : aliquam...delegerit*?' What punishment followed viction? Mention any instances from which it ap that an acquittal under the Lex Licinia did not pr a subsequent trial for 'ambitus.' What is the me of the word 'sequester;' and how could it be cor applied to Plancius? What was the office of the ' scriptor?'

5. Give an outline of the business transacted a different Comitia respectively. When, and for purpose, were the Comitia Tributa for the first held? What was the number of tribes in the tir

Cicero? and to which did he belong? Distinguish between 'lex' and 'plebiscitum.' When and by what laws was the latter made of universal obligation? Explain 'quod patres apud majores nostros tenere non potuerunt ut reprehensores essent comitiorum.' How do you understand the word 'patres'?

6. What were at different periods of the Republic the forms of government, rights, and disabilities, of the 'municipia,' 'præfecturæ,' and 'coloniæ,' respectively? To which class did Arpinum, Tusculum, and Atina, respectively belong?

7. What were the duties of the 'publicani,' and from what rank were they taken? What is the 'lex de publicanis' referred to in this oration? What redress did they obtain, and by whose assistance?

8. What allusion occurs in this oration to a recent attempt to introduce an Agrarian Law? By whom was it made, and what were the terms of the proposed law? Mention any earlier attempts of a similar nature. Which of Cicero's extant orations was delivered on occasion of one of them?

9. What were the duties of the Curule Ædiles? At what period of the year were the Comitia for their election held in Cicero's time? What was the 'jus cum populo agendi?' and by what magistrates was it possessed? What was the office of the Tribuni Ærarii?

10. 'Qui est in summa sacra via quum ego ad Fabium fornicem impellor.' Quote from Horace or other poets any passages in which the sacra via is mentioned. What is supposed to have been the origin of the appellation 'sacra'? Are 'via sacra' and 'sacra via' both found in prose writers of good authority? When and by whom was the 'fornix Fabius' erected? How were

(2) Tusculanos...malevolos non esse certo scio. Illustrate from Livy the insinuation supposed to be conveyed by these lines.

(3) Vigilandum est semper, multæ insidiæ sunt bonis. Whose is this line? What is its metre?

(4) Cujus in honore non unius tribus pars, sed comitia tota comitiis fuerint *prærogativa*.

(5) Et mihi lachrymulam *Cispiani* *judicii* objectas.

(6) Sed hoc nescio quomodo frequenter in me conguessisti, saneque in eo creber fuisti, te idcirco *in ludos causam* conjicere noluisse, ne ego, *mea consuetudine*, aliquid de *thensis* misericordiæ causa dicerem. What is the derivation of the word 'thensæ'?

14. Translate and explain :

Antoni, Phario nihil objecture Pothino,

Et levius tabula quam Cicerone nocens ;

Quid gladium, demens, Romana stringis in ora?

Hoc admisisset nec Catilina nefas :

Impius infando miles corrumpitur auro ;

Et tantis opibus vox tacet una tibi.

Quid prosunt sacræ pretiosa silentia linguæ?

Incipient omnes pro Cicerone loqui.

And the inscriptions :

Q. ET M. TULLIS. Q. ET. M. FF. CICERONIBUS
III VIREIS. AED. POT. MUNICIPI ARPINATIUM
D.D. and M. TULLIO M. F. M. N. M. PN. COR.
CICERONI COS. PRO COS. PROV. ASIAE LEG.
IMP. CAES. AUG. IN SIRIA PATRONO.

TRINITY COLLEGE. *June, 1844.*

TRANSLATE *into* ENGLISH PROSE :

AN te illa argumenta duxerunt? "Dubitati quin coitio facta sit, quum tribus plerasque cunctulerit Plancius?" An una fieri potuerunt, si u non tulissent? "At nonnullas punctis pæne t Quippe quum jam facti prope superioribus cor claratique venissent. Quamquam ne id quide cionem coitionis habuerit. Neque enim umquam nostri sortitionem constituissent ædificiam, nisi accidere posse, ut competitores pares suffragii Et ais, prioribus comitiis Aniensem a Plotio Perentiam a Plancio tibi esse concessam: nunc ab eas avulsas, ne in angustum venirent. Quam nondum cognita populi voluntate, hos, quos conjunctos fuisse dicis, jacturam suarum tribu vos adjuvaremini, fecisse: eosdem, quum jam experti, quid valerent, restrictos et tenaces fuisset enim verebantur, credo, angustias; quasi res in c nem aut in discrimen aliquod posset venire. Sed tu A. Plotium, virum ornatissimum, in idem vocando indicas, eum te arripuisse, a quo non sis Nam quod questus es, plures te testes habere de quam quot in ea tribu puncta tuleris: indicas testes te producere, qui, quia nummos accep præterierint: aut, te ne gratuita quidem eorum tulisse.

Nam, quod ais, Cassi, non plus me Plancio quam bonis omnibus, quod iis æque mea salus car ego me debere bonis omnibus fateor. Sed etiam bus ego debeo, boni viri, et cives, ædiliis comitiis se meo nomine debere Plancio dicebant. Verum

multis debere, et in iis Plancio: utrum igitur me conturbare oportet, an ceteris, quum cujusque dies venerit, huic nomen, quod urget, nunc, quum petitur, dissolvere? Quamquam dissimilis est pecuniæ debitio, et gratiæ. Nam qui pecuniam dissolvit, statim non habet id, quod reddidit, qui autem debet, æs retinet alienum; gratiam autem, et qui refert, habet: et qui habet, in eo ipso, quod habet, refert. Neque ego nunc Plancio desinam debere, si hoc solvero: nec minus ei redderem voluntate ipsa, si hoc molestiæ non accidisset.

JESUS COLLEGE. *May 31, 1844.*

I. Give with dates the principal events in the life of Cicero, especially those connected with this speech.

II. Examine fully the question of the date of this oration.

III. Translate: Hoc tamen miror, cur tu huic potissimum irascere, qui longissime a te abfuit. Equidem, si quando, ut fit, jactor in turba, non illum accuso qui est in summa sacra via, quum ego ad Fabium fornicem impellor, sed eum qui in me ipsum incurrit atque incidit. Tu neque Q. Pedio, forti viro, succenses, neque huic A. Plotio, ornatissimo homini familiari meo; et ab eo qui hos dimovit potius quam ab iis qui in te ipsum incubuerunt, te depulsum putas.

(1) Give an account of the ædiles curules and plebei, with the dates of their institution.

(2) At what comitia were they elected? Give the history and explain the character of those comitia. Who presided in this instance?

(3) What data have we for determining the time the year at which these elections took place?

(4) Were the *ædiles curules* and *plebeii* elected together? How many were elected with *Plancius*?

Translate Plut. Mar. 5. δύο γάρ εἰσι τάξεις ἀγορευμένων, ἡ μὲν ἀπὸ τῶν δίφρων τῶν ἀγκυλοπόδων, ἐκ καθεζόμενοι χρηματίζουσιν, ἔχουσα τοῦνομα τῆς αἰτῆς δ' ὑποδεεστέραν δημοτικὴν καλοῦσιν. Ὅταν δὲ ἐντιμωτέρους ἔλονται, περὶ τῶν ἐτέρων πάλιν τὴν ψήφου λαμβάνουσιν. Ὡς οὖν ὁ Μάριος φανερὸς ἦν λειπόμενος ἐκείνῃ, ταχὺ μεταστὰς ἤγειρε τὴν ἐτέραν δόξαν δὲ θορῆναι καὶ αὐθάδης ἀπέτυχεν· καὶ δυσὶν ἐν ἡμέρᾳ μὴ πεσόντων ἀποτεύξεσιν, ὃ μηδεὶς ἔπαθεν ἄλλος, οὐδὲ μνησθήκατο τοῦ φρονήματος.

IV. Explain *gens* and *familia*, *prænomen*, *agnomen*. What was *Cicero's* *prænomen*, and what the meaning of his other two names?

V. Who were the *ærarii tribuni*?

VI. Describe *præfecturæ*, *municipia*, *coloniæ*.

VII. Translate and explain fully when necessary

(1) *Quod patres apud majores nostros tenere potuerunt, ut reprehensores essent comitiorum, id habent iudices.*

(2) *Illud debes putare, comitiis præsertim ædilitas studium esse populi non iudicium; eblandita illa enucleata esse suffragia.*

(3) *Nostrum est, qui in hac tempestate populi temeremur, ferre modice populi voluntates. jactamur. al*

What is the difference of meaning?

(4) Nec si vir amplissimus, cui nihil est quod roganti concedi non jure possit, de aliquo, ut dicis, non impetravit, ego sum arrogans quod me valuisse dico.

(5) Num quando vides Tusculanum aliquem de T. Coruncanio municipe suo gloriari? Now Tacitus says, (Ann. ii. 24): Neque enim ignoro Coruncanios Camerio in senatum accitos. Can you reconcile these statements?

(6) Emissus aliqui e carcere. Et quidem emissus per imprudentiam: idem postea præmandatis requisitus.

(7) Primus scivit legem de publicanis, tum, quum vir amplissimus consul id illi ordini per populum dedit, quod per senatum, si licuisset, dedisset.

(8) Tu apud eos me, ne quinque quidem rejectis, quod in proximo reo de consilii sententia constitutum est, rogas causam de fortunis omnibus dicere?

(9) An vero nuper clarissimi cives nomen editicii iudicis non tulerunt quum ex cxxv iudicibus principibus equestris ordinis quinque et lxx reus rejiceret, l referret?

On what occasion?

¹From what classes were the judges taken at different periods of Roman history?

(10) An tandem una centuria prærogativa tantum habet auctoritatis ut nemo unquam prior eam tulerit quin renuntiatus sit, aut iis ipsis comitiis aut certe in illum annum: ædilem tu Plancium factum miraris cujus in honore non unius tribus pars, sed comitia tota comitiis fuerint prærogativa?

(11) Noli enim existimare non magnum quendam notum fuisse illius petitionis² tuæ de qua, ne aliquid

jurares, destitisti. Denuntiasti, homo adolescens, quid de summa republica sentire. Fortius tu quidem quam nonnulli defuncti honoribus, sed apertius quam vel ambitionis vel ætatis tuæ ratio postulabat.

²In what year?

VIII. Explain: diribitio, suffragationes, conficere tribum necessariis suis, decuriare, pronuntiare.

IX. Minturnenses coloni, C. Marium, fessum inediis fluctibusque recrearunt. Explain this narrative from Plutarch.

JESUS COLLEGE. June, 1844.

TRANSLATE:

I. QUARE noli me ad contentionem vestrum vocare, Laterensis. Etenim si populo grata est tabella, que frontes aperit hominum, mentes tegit, datque eam libertatem, ut, quod velint, faciant, promittant autem, quod rogentur: cur tu id in judicio exprimis, quod non fit in campo? Hic, quam ille, dignior: perquam grave est dictu. Quomodo igitur est æquius? Sic credo: quod agitur; quod satis est judici: hic factus est. Cur ita potius, quam ego? Vel nescio, vel non dico, vel denique, quod mihi gravissimum esset si dicerem, sed impune tamen deberem dicere: Non recte. Nam quid assequer, si illa extrema defensione uterer? Populum, quod voluisset, fecisse, non quod debuisset?

II. Consuli P. Nasicæ præco Granius, medio in foro, quum ille, edicto justitio¹, domum decedens rogasset Granium, quid tristis esset: an quod rejectæ auctiones essent? Immo vero, inquit, quod legationes². Idem

tribuno plebis, potentissimo homini, M. Druso³, sed multa in re publica molienti, quum ille eum salutasset, ut fit, dixissetque, Quid agis, Grani? respondit: Immo vero, tu Druse, quid agis? Ille L. Crassi, ille M. Antonii voluntatem asperioribus facetiis sæpe perstrinxit impune. Nunc usque eo oppressa vestra arrogantia civitas est, ut, quæ fuit olim præconi in ridendo, nunc equiti Romano in plorando non sit concessa libertas.

(1) What was the probable occasion of this 'justitium'?

(2) What 'legationes' do you suppose?

(3) Describe the political character of this man. What was his end?

III. Sed aliquando veniamus ad causam. In qua tu nomine legis Liciniæ, quæ est de sodalitiis, omnes ambitus leges complexus es. Neque enim quidquam aliud in hac lege, nisi editicios iudices, secutus es: quod genus iudiciorum si est æquum ulla in re, nisi hac tribuaria, non intelligo, quamobrem senatus hoc uno in genere tribus edi voluerit ab accusatore, neque eandem editionem transtulerit in ceteras causas; de ipso denique ambitu, rejectionem fieri voluerit iudicum alternorum; quumque nullum genus acerbitatis prætermitteret, hoc tamen unum prætereundum putarit. Quid? huiusce rei tandem obscura causa est? an et agitata tum, quum ista in senatu res agebatur, et disputata hesterno die copiosissime a Q. Hortensio? cui tum est senatus assensus. Hoc igitur sensimus: cujuscumque tribus largitor esset per hanc consensionem, quæ magis honeste quam vere sodalitas nominaretur, quam quisque tribum turpi largitione corrumpere, eum maxime iis hominibus, qui ejus tribus essent, esse notum. Ita putavit senatus, quum reo tribus ederentur æ, quas is largitione devinc-

tas haberet, eosdem fore testes et iudice omnino genus iudicii: sed tamen, si vel sui maxime esset cuique conjuncta, tribus recusandum.

1. Give an account of the Licinian law. What was the punishment enacted?

2. Explain 'sodalitia, editicii iudices', the 'delecti iudices'? What the usual 'judicium publicum'?

3. 'Quum ista res in senatu agebatur.'

IV. Voltinia tribus ab hoc corrupta: habuerat venalem. Quid diceret apud Voltinios suos iudices? immo vero tu quid diceret iudicem ex illis aut tacitum testem habere etiam excites? Etenim, si reus tribus edere fortasse Plancius propter necessitudinem a suam vero certe edidisset. Et, si quaesitor fuisset, quem tandem potius, quam hunc C. Plancius habet, cui notissimus esse debet, vicinum, et vicinissimum hominem justissimumque, edere quidem aequitas, et ea voluntas erga Cn. Plancium quam ille sine ulla cupiditatis suspicione facile declarat, non fuisse fugiendos tribules cui quaesitorem tribulem exoptandum fuisset.

'Nunc C. Alfium.' At the end of the oration, 'Teque, C. Flave, oro et obtestor.' Record the passages.

V. An te illa argumenta duxerunt? Quod, quin coitio facta sit, quum tribus Plotio tulerit Plancius? An una fieri potuit tribus non tulissent? At nonnullas punctis Quippe quum jam facti prope superioribus clarissime venissent. Quanquam ne id qui

em coitionis habuerit. Neque enim umquam majores astri sortitionem constituissent ædiliam, nisi viderent occidere posse, ut competitores pares suffragiis essent. Et ais, prioribus comitiis Aniensem a Plotio Pedio, Tentinam a Plancio tibi esse concessam: nunc ab utroque eas avulsas, ne in angustum venirent. Quam convenit, secundum cognita populi voluntate, hos, quos jam tum conjunctos fuisse dicis, jacturam suarum tribuum, quos vos adjuvaremini, fecisse: eosdem, quum jam essent experti, quid valerent, restrictos et tenaces fuisse? Etenim verebantur, credo, angustias, quasi res in contentionem aut in discrimen aliquod posset venire. Sed tamen tu A. Plotium, virum ornatissimum, in idem crimen vocando indicas, eum te arripuisse, a quo non sis rogatus. Nam quod questus es, plures te testes habere de Voltinia, quam quot in ea tribu puncta tuleris: indicas, aut eos testes te producere, qui, quia nummos acceperint, te præterierint: aut, te ne gratuita quidem eorum suffragia tulisse.

1. Weigh the arguments on both sides.

2. 'Superioribus comitiis.' When held? and by whom?

VI. Ut nos in mancipiis parandis, quamvis frugum hominem, si pro fabro, aut pro tectore emimus, ferre nolestet solemus, si eas artes, quas in emendo secuti sumus, forte nesciverit; sin autem emimus, quem villi-um imponeremus, quem pecori præficeremus, nihil in eo, nisi frugalitatem, laborem, vigilantiam, esse curamus: sic populus Romanus deligit magistratus, quasi rei publicæ villicos; in quibus si qua præterea est ars, facile patitur; sin minus, virtute eorum et innocentia contentus est. Quotus enim quisque disertus? quotus quisque juris peritus est, ut eos numeres, qui volunt esse? quod si præterea honore dignus nemo, quidnam tot optimis et ornatissimis civibus est futurum?

Books

Published by John W. Parker.

Latin Exercises for the Junior Classes of King's College School. By the Rev. Dr. Major, Head Master. *2s. 6d.*

Latin Exercises for Middle Forms in Schools. By the Rev. J. Edwards, M.A., Second Master of King's College School. *4s.*

Progressive Exercises in Latin Lyrics. By the same. *1s.*

Progressive Exercises in Latin Elegiacs and Heroics. By the same. *3s.*

The Catiline, and the Jugurtha, of Sallust; with Anthon's Notes. Edited by the same. *2s. 6d. each.*

Select Epistles of Cicero and Pliny. With English Notes. By the same Editor. *4s.*

Progressive Exercises for advanced Students in Latin Composition. Prepared for the use of King's College, London, by the Rev. H. Davis. *3s. 6d.*

The Æneid of Virgil, with the English Notes of Professor Anthon, of New York. Edited, with his sanction, by J. R. Major, D.D., Head Master of King's College School, London. Strongly bound, *7s. 6d.*

Latin Selections: Cornelius Nepos, Phædrus, and Ovid's Metamorphoses: with Historical and Geographical Outlines, the Rules of Syntax for Construction, a Vocabulary, and Exercises in Scanning, &c. By T. S. Carr, Master in King's College School. *3s. 6d.*

BOOKS PUBLISHED BY JOHN W. PARKER.

Rules and Exercises in the Use of the Latin Subjunctive Mode. By the Rev. J. Crocker, M.A. 4s. The Key. 2s. 6d.

Select Orations of Cicero, with English Notes. By a Master of King's College School, London. 2s. 6d.

The First Greek Reader, from the German of Jacobs, with English Notes. By the Rev. J. Edwards, M.A., of King's College, London. 5s. 6d.

The excellence of Professor Jacobs' books is universally acknowledged and the Editor feels quite confident that the First Reader will prove useful and greatly facilitate the study of the Greek Language. The First Part presents a complete Manual in Accidence for beginners, and if learnt carefully will enable the pupil to go rapidly through the subsequent chapters, which contain specimens of pure Greek prose, and much useful information.

A School Greek Testament. 3s. 6d.

Excerpta ex Herodoto; with English Notes. By J. R. Major, D.D., Head Master of King's College School. 4s. 6d.

Excerpta ex Xenophontis Cyropædia; with a Vocabulary, and Notes. By the same. 3s. 6d.

Xenophon's Anabasis of Cyrus. Books I. and II. With English Notes, and a Biographical Sketch of Xenophon, by Dr. Hickie, Head Master of Hawkeshead Grammar School. 3s. 6d.
